



Procuratura Republicii Moldova

Republica Moldova, MD-2001, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 73,
tel.: (+373) 22-828-373, (+373) 22-828-375; e-mail: proc-gen@procuratura.md

03 septembrie 2021 nr.1-1d/21-5756

**Curtea Constituțională
a Republicii Moldova**

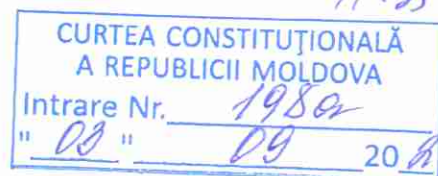
S E S I Z A R E

privind controlul constituționalității

Legii nr.102 din 24.08.2021 pentru modificarea și completarea

Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură (publicată în Monitorul Oficial
Nr.209-210 (7919-7920) din 03.09.2021)

înaintată în temeiul art.25 lit.f) din Legea nr. 317 din 13.12.1994 cu privire
la Curtea Constituțională și articolele 38 alin.(1) lit.f) și 39 din Codul
jurisdicției constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995



I. Autorul sesizării

Procurorul General, Alexandr Stoianoglo

Adresa: mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 73

II. Obiectul sesizării

1. Obiectul prezentei sesizări, îl constituie exercitarea controlului de constituționalitate a următoarelor prevederi legale din *Legea nr.102 din 24.08.2021 pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură*:

- Art.17 alin.(14), (15) și (16);
- Art.18 alin.(4);
- Art.27¹;
- Art.31¹ alin.(1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8), (9) și (10);
- Art.52¹ alin.(1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8) și (9);
- Art.55¹;
- Art.58 alin.(7) și (8);
- Art.69 alin.(1) și (2).

III. Cadrul normativ pertinent, incidența unor prevederi din Constituție și din tratatele internaționale

1. CONVENȚIA

**pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale
ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298 din 24.07.1997**

Articolul 13

Dreptul la un remediu efectiv

Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale

2. CONSTITUȚIA REPUBLICII MOLDOVA

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil. [...]

(3) Republica Moldova este un **stat de drept**, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 2

Suveranitatea și puterea de stat

(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Articolul 4 Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) **Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.**

Articolul 6

Separația și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 20. Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la **satisfacție efectivă** din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) **Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.**

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

[...] (2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 26

Dreptul la apărare

(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale. [...]

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului. [...]

Articolul 66

Atribuțiile de bază

Parlamentul are următoarele atribuții de bază:

a) adoptă legi, hotărîri și moțiuni; [...]

Articolul 74

Adoptarea legilor și a hotărîrilor

[...] (3) Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative ale deputaților acceptate de acesta sînt examinate de Parlament în modul și după prioritățile stabilite de Guvern, inclusiv în procedură de urgență. Alte propuneri legislative se examinează **în modul stabilit**. [...]

Articolul 114

Înfăptuirea justiției

Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.

Articolul 115

Instanțele judecătorești

(1) Justiția se înfăptuiește prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii. [...]

(3) **Înființarea de instanțe extraordinare este interzisă.** [...]

Articolul 119

Folosirea căilor de atac

Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii.

Articolul 124

Procuratura

(1) **Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești**, ce contribuie la înfăptuirea justiției, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, societății și statului prin intermediul procedurilor penale și al altor proceduri prevăzute de lege.

(2) Atribuțiile Procuraturii sînt exercitate de procurori.

(3) Competențele, modul de organizare și funcționare a Procuraturii se stabilesc prin lege.

Articolul 125

Procurorul

(1) Procurorul General este numit în funcție de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, pentru un mandat de 7 ani, care nu poate fi reînnoit.

(2) Procurorul General este demis din funcție de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, în condițiile legii, pentru motive obiective și în temeiul unei proceduri transparente.

(3) Numirea, transferarea, promovarea și demiterea procurorilor ierarhic inferiori se efectuează de către Procurorul General, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor.

Articolul 125¹

Consiliul Superior al Procurorilor

(1) Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor.

(2) Consiliul Superior al Procurorilor este constituit, în condițiile legii, din procurori aleși din cadrul procuraturilor de toate nivelurile și din reprezentanți ai altor autorități, instituții publice sau ai societății civile. Procurorii în cadrul Consiliului Superior al Procurorilor constituie o parte importantă.

(3) Consiliul Superior al Procurorilor asigură numirea, transferarea, promovarea în funcție și aplicarea măsurilor disciplinare față de procurori.

(4) Modul de organizare și funcționare a Consiliului Superior al Procurorilor se stabilește prin lege.

3. LEGEA Nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură

Articolul 1. Procuratura

Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești care, în procedurile penale și în alte proceduri prevăzute de lege, contribuie la respectarea ordinii de drept, efectuarea justiției, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei și ale societății.

Articolul 2. Procurorul

Procurorul este persoana cu funcție de demnitate publică care exercită atribuțiile Procuraturii, prevăzute de Constituție, de prezenta lege, de alte acte legislative și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, și este numit în această funcție în modul prevăzut de prezenta lege.

Articolul 3. Principiile de organizare și de activitate a Procuraturii și a procurorului

(1) Procuratura își desfășoară activitatea în conformitate cu legea.

(2) Organizarea și activitatea Procuraturii sînt transparente și presupun garantarea accesului societății și al mijloacelor de informare în masă la informațiile despre această instituție, cu excepțiile prevăzute de lege și cu asigurarea respectării regimului datelor cu caracter personal.

(3) Procuratura este independentă de puterile legislativă, executivă și judecătorească, de orice partid politic sau organizație social-politică, precum și de oricare alte instituții, organizații sau persoane. Imixtiunea în activitatea Procuraturii este interzisă. Procuratura cooperează cu alte autorități pentru realizarea funcțiilor prevăzute de prezenta lege.

(4) Procurorul își desfășoară activitatea în baza principiilor **legalității**, imparțialității, rezonabilității, integrității și **independenței** procesuale, care îi oferă posibilitatea de a lua în mod independent și unipersonal decizii în cauzele pe care le gestionează.

(5) Independența procesuală a procurorului este asigurată prin garanții care exclud orice influență politică, financiară, administrativă sau de altă natură asupra procurorului legată de exercitarea atribuțiilor sale.

(6) În condițiile prevederilor art. 13 din prezenta lege și ale Codului de procedură penală, **activitatea procurorului poate fi supusă controlului din partea procurorului ierarhic superior și a instanței judecătorești. [...]**

Articolul 4. Cadrul juridic de activitate a Procuraturii

Activitatea Procuraturii este reglementată de Constituție, de prezenta lege, de alte acte legislative, precum și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 11. Atribuțiile Procurorului General

(1) Procurorul General are următoarele atribuții:

a) reprezintă Procuratura în relațiile cu celelalte autorități publice, cu persoane juridice și fizice din țară și din străinătate;

b) la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, numește în funcție procurorii;

c) exercită controlul asupra activității procurorilor;

d) stabilește domeniile de competență (atribuțiile) ale adjuncților săi;

e) aprobă Regulamentul Procuraturii, care se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova;

f) emite, în scris, ordine și dispoziții, aprobă regulamente și recomandări metodologice;

f¹) dispune cu privire la înstituirea și modalitatea de administrare a sistemelor informaționale, registrelor și bazelor de date, destinate activității instituției;

g) stabilește, cu acordul scris al Consiliului Superior al Procurorilor, structura internă a procuraturilor;

g¹) la sesizarea Ministerului Justiției, depusă în conformitate cu prevederile art. 27¹ alin. (3) din Legea nr. 151/2015 cu privire la Agentul guvernamental, verifică dacă, la înfăptuirea justiției, judecătorul sau, după caz, procurorul a admis acțiuni sau inacțiuni care întrunesc elementele constitutive ale unei infracțiuni, ce au atras încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale unei persoane și au dus la una dintre consecințele prevăzute la art. 2007 alin. (1) lit. c) din Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107/2002;

h) solicită acordul pentru pornirea urmăririi penale sau, după caz, pornește urmărirea penală în cazurile prevăzute de lege;

i) sesizează Curtea Constituțională în condițiile legii;

j) organizează și implementează sistemul de control intern managerial și poartă răspundere managerială pentru administrarea bugetului instituției și a patrimoniului public aflat în gestiune;

k) exercită alte atribuții prevăzute de lege.

(2) În termen de 3 luni de la numirea sa în funcție, Procurorul General îi numește pe adjuncții săi, le repartizează acestora domeniile de competență și stabilește ordinea substituirii sale de către adjuncți în cazul absenței sau al imposibilității de exercitare a funcțiilor sale. În cazul în care Procurorul General nu a stabilit ordinea substituirii sale de către adjuncți, funcțiile Procurorului General vor fi exercitate de drept de către adjunctul cu cea mai mare vechime în funcția de procuror.

(3) Procurorul General prezintă Parlamentului anual, pînă în data de 31 martie a anului în curs, un raport despre activitatea Procuraturii în anul precedent.

Articolul 17. Numirea în funcția de Procuror General

(1) Pentru funcția de Procuror General poate candida persoana care întrunește următoarele condiții:

- a) are o experiență profesională de cel puțin 10 ani în domeniul dreptului, dintre care cel puțin 5 ani în funcția de procuror, judecător sau avocat;
- b) îndeplinește condițiile prevăzute la art.20 alin.(1) lit.a), b), c), d), f), g) și h);
- c) are calități manageriale;
- d) în ultimii 3 ani pînă la anunțarea concursului nu a fost membru și/sau nu a desfășurat activități cu caracter politic în cadrul unui partid politic sau al unei organizații social-politice;
- e) în ultimele 6 luni nu a deținut calitatea de membru al Consiliului Superior al Procurorilor.

(2) Candidatul la funcția de Procuror General este selectat pe bază de concurs public, organizat de către Consiliul Superior al Procurorilor, care cuprinde următoarele etape:

- a) preselecția candidaților în baza dosarelor depuse;
- b) interviul susținut în fața Consiliului Superior al Procurorilor.

(3) Modul de organizare și desfășurare a concursului se stabilește printr-un regulament aprobat de către Consiliul Superior al Procurorilor. Etapa interviului se transmite online în timp real. Consiliul Superior al Procurorilor asigură accesul reprezentanților mass-media la ședința în care are loc interviul.

(4) Concursul pentru funcția de Procuror General se desfășoară potrivit unor criterii obiective, bazate pe merit, ținându-se cont de pregătirea profesională, integritatea și capacitățile candidatului.

(5) Informația privind inițierea și desfășurarea concursului se publică pe paginile web oficiale ale Procuraturii Generale și Consiliului Superior al Procurorilor cu cel puțin o lună înainte de data-limită de depunere a dosarelor.

(6) Dosarul de participare la concurs, care cuprinde actele indicate la art.22 alin.(2) lit.a), b), c), e), f) și g), scrisoarea de motivare și conceptul de management și dezvoltare instituțională, se depune la Consiliul Superior al Procurorilor și se înregistrează în modul stabilit. Dosarele incomplete sau depuse după expirarea termenului-limită nu se examinează.

(7) În momentul depunerii actelor, candidații la funcția de Procuror General sunt informați despre inițierea verificării în conformitate cu Legea nr.271/2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice. Solicitantul va semna declarația de verificare.

(8) În termen de 20 de zile lucrătoare de la data-limită pentru depunerea dosarelor, Consiliul Superior al Procurorilor întocmește lista candidaților care îndeplinesc condițiile de participare la concurs și o afișează pe pagina sa web oficială, indicând data la care va avea loc interviul.

(9) Intervievarea candidaților are loc în ședință publică.

(10) Candidații sunt evaluați de către fiecare membru al Consiliului Superior al Procurorilor în baza criteriilor aprobate de Consiliu, inclusiv în funcție de pregătirea și abilitățile profesionale, de integritatea și alte calități personale ale candidaților, cu argumentarea punctajului acordat pentru fiecare candidat. Punctajul final reprezintă media punctajului acordat de către toți membrii Consiliului Superior al Procurorilor și se publică pe pagina web oficială a Consiliului după încheierea concursului. Candidatul care a acumulat cel mai mare punctaj este propus Președintelui Republicii de către Consiliul Superior al Procurorilor pentru a fi numit în funcția de Procuror General.

(11) Președintele Republicii poate respinge o singură dată candidatura propusă de Consiliul Superior al Procurorilor pentru funcția de Procuror General în cazul depistării unor probe incontestabile de incompatibilitate a candidatului cu funcția respectivă, de încălcare de către candidat a legislației sau de încălcare a procedurilor legale de selecție a acestuia. Refuzul de numire trebuie să fie motivat și se face în termen de 15 zile lucrătoare de la data recepționării propunerii.

(12) La propunerea repetată a aceluiași candidat, făcută cu votul a 2/3 din numărul membrilor Consiliului Superior al Procurorilor, Președintele Republicii emite, în termen de 5 zile lucrătoare, decretul privind numirea candidatului în funcția de Procuror General.

(13) Procurorul General este numit în funcție pentru un mandat de 7 ani, fără dreptul de a fi numit din nou în această funcție.

(14) După încetarea exercitării mandatului, Procurorul General își poate continua activitatea în orice funcție de procuror vacantă, aleasă de el, fiind numit fără concurs, *cu excepția cazului în care mandatul încetează prin eliberare din funcție ca urmare a evaluării performanțelor sau a aplicării sancțiunii disciplinare.*

(15) La intervenirea vacanței funcției de Procuror General, *sau a suspendării din funcție a Procurorului General în legătură cu pornirea urmăririi penale în privința acestuia*, Consiliul Superior al Procurorilor, în termen de 5 zile, va anunța data convocării ședinței pentru desemnarea unui Procuror General interimar.

(16) *Procurorul General interimar va fi selectat de Consiliul Superior al Procurorilor din rândul procurorilor în funcție, potrivit criteriilor selectării titularului funcției. Candidatul selectat este propus Președintelui Republicii pentru a fi numit în funcția de Procuror General interimar. Dispozițiile alin.(11) și (12) se aplică în mod corespunzător. Interimatul funcției de Procuror General nu poate dura mai mult de 12 luni.*

Articolul 18. Numirea în funcție a adjuncților Procurorului General

(1) Candidatul la funcția de adjunct al Procurorului General este propus de către Procurorul General.

(2) În funcția de adjunct al Procurorului General poate fi numită persoana care are o experiență de cel puțin 5 ani în funcția de procuror în ultimii 15 ani și care dispune de capacități organizatorice.

(3) Adjuncții Procurorului General sînt numiți în funcție fără concurs, prin ordinul Procurorului General, cu acordul scris al Consiliului Superior al Procurorilor.

(4) Mandatul adjuncților Procurorului General se încheie odată cu mandatul Procurorului General, însă aceștia continuă să-și exercite atribuțiile până la numirea adjuncților noului Procuror General, *cu excepția cazului în care mandatul Procurorului General încetează prin eliberare din funcție ca urmare a evaluării performanțelor sau a aplicării sancțiunii disciplinare ori a cazului în care Procurorul General este suspendat din funcție în legătură cu pornirea urmăririi penale în privința sa.*

(5) Adjuncții fostului Procuror General pot fi numiți în calitate de adjuncți ai noului Procuror General.

(6) După încetarea exercitării mandatului, adjuncții Procurorului General își pot continua activitatea în orice funcție de procuror vacantă, aleasă de ei, fiind numiți fără concurs.

Articolul 27¹. Asigurarea interimatului

(1) *Asigurarea interimatului funcției de procuror-șef al procuraturii, adjunct al procurorului-șef al procuraturii, procuror-șef al subdiviziunii Procuraturii Generale sau adjunct al procurorului-șef al subdiviziunii Procuraturii Generale se face prin ordin al Procurorului General.*

(2) *La prima sa ședință, Consiliul Superior al Procurorilor aprobă sau respinge interimatul dispus prin ordinul Procurorului General.*

(3) *În cazul în care respinge interimatul dispus de Procurorul General, Consiliul Superior al Procurorilor desemnează interimarul pentru funcția respectivă.*

(4) *Interimatul durează până la ocuparea funcției conform prevederilor prezentei legi.*

Articolul 31¹. Evaluarea performanțelor Procurorului General

(1) *În scopul aprecierii activității și a corespunderii cu funcția deținută, performanțele Procurorului General se evaluează de către o comisie de evaluare a performanțelor Procurorului General, constituită ad-hoc de Consiliul Superior al Procurorilor.*

(2) Evaluarea performanțelor Procurorului General se inițiază la sesizarea Președintelui Republicii sau a cel puțin 1/3 din membrii Consiliului Superior al Procurorilor. Evaluarea performanțelor Procurorului General nu poate avea loc mai des decât o dată pe an.

(3) Comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General se constituie în termen de 10 zile din momentul inițierii procedurii de evaluare. Aceasta este constituită din 5 membri, dintre care unul este propus de Președintele Republicii, unul de Ministerul Justiției, unul de Consiliul Superior al Magistraturii, unul de Consiliul Superior al Procurorilor și unul de Procurorul General. Faptul că nu au fost înaintate propuneri pentru componența comisiei nu împiedică constituirea acesteia dacă au fost propuși membri din partea a cel puțin 3 subiecți. Lucrările comisiei sunt deliberative dacă la ele participă majoritatea membrilor indicați în actul de constituire.

(4) Calitatea de membru al comisiei de evaluare a performanțelor Procurorului General poate fi deținută de persoane care dispun de calificare în domeniul dreptului, al managementului public, având experiență de cel puțin 10 ani în domeniul de activitate profesională și o reputație ireproșabilă. Membrii comisiei de evaluare a performanțelor Procurorului General propuși de Președintele Republicii și Ministerul Justiției nu pot fi angajați în serviciul public. Calitatea de membru al comisiei de evaluare a performanțelor Procurorului General nu poate fi deținută de procurori în funcție, nici de alte persoane aflate în subordinea Procurorului General.

(5) Procedura de evaluare se efectuează în baza unui regulament aprobat de Consiliul Superior al Procurorilor. Regulamentul se publică pe pagina web oficială a Consiliului Superior al Procurorilor și va conține elementele prevăzute la art. 30 alin. (2) și (3). Criteriile de evaluare descrise în regulament trebuie să fie specifice, măsurabile, relevante, precum și corelate cu atribuțiile Procurorului General prevăzute de legislație.

(6) Comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General este în drept să audieze orice procuror sau alt angajat al procuraturii, să solicite și să primească de la orice persoană explicații scrise, date și informații, inclusiv date analitice, să antreneze în procesul de evaluare experți independenți, să dispună control de audit, inclusiv al managementului instituțional. Comisia de evaluare audiază, în mod obligatoriu, Procurorul General.

(7) În urma evaluării performanțelor Procurorului General, comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General întocmește, în termen de cel mult 30 de zile, un raport motivat prin care propune acordarea unuia dintre următoarele calificative: „excellent”, „bine”, „nesatisfăcător”. Raportul cu calificativul propus se prezintă Consiliului Superior al Procurorilor.

(8) Consiliul Superior al Procurorilor examinează raportul comisiei de evaluare a performanțelor Procurorului General. În rezultatul examinării, Consiliul Superior al Procurorilor adoptă o hotărâre cu privire la acordarea unuia dintre calificativele „excellent”, „bine”, „nesatisfăcător” sau, dacă consideră că evaluarea efectuată de comisie a avut loc cu încălcarea procedurii și această încălcare a avut un efect determinant asupra rezultatelor evaluării, adoptă o hotărâre de restituire a raportului pentru repetarea procedurii de evaluare a performanțelor. La repetarea procedurii de evaluare a performanțelor, comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General este obligată să ia în considerare obiecțiile formulate de Consiliul Superior al Procurorilor.

(9) În cazul adoptării hotărârii privind acordarea calificativului „nesatisfăcător”, Consiliul Superior al Procurorilor propune Președintelui Republicii eliberarea din funcție a Procurorului General.

(10) În cazul constatării unor aparențe de abatere disciplinară, comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General sesizează Consiliul Superior al Procurorilor potrivit art.52¹.

Articolul 33. Asigurarea independenței procurorului

(1) Independența procurorului este asigurată prin:

a) determinarea strictă, prin lege, a statutului procurorului, delimitarea atribuțiilor Procuraturii, a atribuțiilor și a competențelor procurorului în cadrul exercitării funcțiilor Procuraturii;

- b) procedurile de numire, de suspendare și de eliberare din funcție;
 - c) inviolabilitatea lui;
 - d) discreția decizională a procurorului în exercițiul funcției, acordată prin lege;
 - e) stabilirea, prin lege, a interdicției privind imixtiunea altor persoane sau autorități în activitatea procurorului;
 - f) asigurarea mijloacelor adecvate pentru funcționarea Procuraturii, crearea condițiilor organizatorice și tehnice favorabile activității acesteia;
 - g) asigurarea materială și socială a procurorului;
 - h) alte măsuri prevăzute de lege.
- (2) În luarea deciziilor, procurorul este independent în condițiile legii. [...].

Articolul 34. Inviolabilitatea procurorului

(1) **Inviolabilitatea procurorului asigură garanții de protecție împotriva oricăror intervenții și imixtiuni în activitatea acestuia. [...]**

[...] (5) Urmărirea penală împotriva Procurorului General poate fi pornită doar de către procurorul desemnat de Consiliul Superior al Procurorilor.

Articolul 52¹. Norme specifice cu privire la răspunderea disciplinară a Procurorului General

(1) *Procurorul General poate fi tras la răspundere disciplinară în condițiile prezentei legi, cu particularitățile specificate în prezentul articol. Dispozițiile art.36, 37, 38 și 38¹ se aplică în mod corespunzător.*

(2) *În funcție de gravitatea abaterilor, Procurorului General i se poate aplica, prin hotărâre a Consiliului Superior al Procurorilor, una dintre următoarele sancțiuni disciplinare:*

- a) avertisment;
- b) mustrare;
- c) eliberare din funcție.

(3) *Procedura disciplinară poate fi inițiată de cel puțin 3 membri ai Consiliului Superior al Procurorilor, de Președintele Republicii ca urmare a petițiilor/sesizărilor sau, după caz, din oficiu ori, în cazul prevăzut la art.31¹ alin.(9), de către comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General, dacă există bănuieli rezonabile privind săvârșirea abaterilor disciplinare prevăzute la art.38. Dispozițiile art.44 alin.(1) și (3) se aplică în mod corespunzător.*

(4) *Verificarea circumstanțelor expuse în sesizarea depusă potrivit alin.(3) se efectuează de o comisie de disciplină, constituită ad-hoc de Consiliul Superior al Procurorilor, al cărei mandat încetează odată cu finalizarea procedurii disciplinare. Comisia de disciplină se constituie în termen de 10 zile și este alcătuită din 5 membri, dintre care unul este propus de Președintele Republicii, unul de Ministrul Justiției, unul de Consiliul Superior al Magistraturii, unul de Consiliul Superior al Procurorilor și unul de Procurorul General. Faptul că nu au fost înaintate propuneri pentru componența comisiei nu împiedică constituirea acesteia dacă au fost propuși membri din partea a cel puțin 3 subiecți. Lucrările comisiei sunt deliberative dacă la ele participă majoritatea membrilor indicați în actul de constituire. Membrii comisiei trebuie să aibă activitate profesională recunoscută în domeniul justiției, anticorupție sau al drepturilor omului.*

(5) *Activitatea comisiei de disciplină se asimilează inspecției procurorilor. Dispozițiile art.46, 47 și 48 se aplică în mod corespunzător pentru procedura disciplinară pornită împotriva Procurorului General.*

(6) *După finalizarea verificării sesizării cu privire la fapta ce poate constitui abatere disciplinară, comisia de disciplină emite una dintre următoarele decizii motivate:*

- a) *de încetare a procedurii disciplinare, dacă nu identifică niciun temei de tragere la răspundere disciplinară;*
- b) *de transmitere a materialelor la Consiliul Superior al Procurorilor, dacă identifică un temei de tragere la răspundere disciplinară.*

(7) *Decizia de încetare a procedurii disciplinare poate fi contestată de către autorul sesizării la Consiliul Superior al Procurorilor în termen de 10 zile lucrătoare de la data recepționării acesteia.*

(8) *Cauza disciplinară împotriva Procurorului General se examinează de către Consiliul Superior al Procurorilor, similar procedurii stabilite în fața Colegiului de disciplină și etică potrivit art. 50 și 51 alin.(1)-(6) și (8).*

(9) *Hotărârea Consiliului Superior al Procurorilor cu privire la aplicarea sancțiunii de eliberare din funcție se transmite Președintelui Republicii.*

Articolul 55¹. Suspendarea din funcție a Procurorului General

Mandatul Procurorului General în privința căruia a fost pornită urmărirea penală în condițiile art.270 alin.(7) din Codul de procedură penală se suspendă de drept pe perioada urmăririi penale. Președintele Republicii, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, numește un Procuror General interimar pe perioada suspendării în condițiile art.17 alin.(16).

Articolul 58. Eliberarea din funcție

(1) Procurorul, procurorul-șef și adjunctul Procurorului General sînt eliberați din funcție în cazul:

- a) depunerii cererii de demisie;
- b) refuzului de a fi transferat la o altă procuratură sau subdiviziune a procuraturii, dacă procuratura sau subdiviziunea procuraturii în care a activat se lichidează sau se reorganizează;
- c) refuzului de a se supune sancțiunii disciplinare de retrogradare din funcție;
- d) aplicării sancțiunii disciplinare de eliberare din funcția de procuror în momentul în care aceasta a devenit irevocabilă;
- e) obținerii calificativului „insuficient” la două evaluări consecutive sau al eșuării evaluării performanțelor;
- f) neprezentării, din motive neîntemeiate, de două ori consecutiv, pentru evaluarea performanțelor;
- g) înscrierii în calitate de candidat pe lista unui partid politic sau a unei organizații social-politice în alegeri pentru Parlament sau pentru autoritățile administrației publice locale;
- h) în care rămîne definitiv actul prin care se constată starea sa de incompatibilitate sau încălcarea unor interdicții;
- i) în care este considerat ca fiind inapt din punct de vedere medical pentru îndeplinirea atribuțiilor sale;
- j) refuzului de a fi supus verificării în temeiul Legii nr. 271-XVI din 18 decembrie 2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice;
- k) numirii într-o funcție incompatibilă cu funcția de procuror;
- l) stabilirii, prin actul de constatare rămas definitiv, a încheierii directe sau prin intermediul unei persoane terțe a unui act juridic, luării sau participării la luarea unei decizii fără soluționarea conflictului de interese real în conformitate cu prevederile legislației privind reglementarea conflictului de interese;
- m) nedeunerii declarației de avere și interese personale sau refuzului de a o depune, în condițiile art. 27 alin. (8) din Legea nr. 132 din 17 iunie 2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate;
- n) dispunerii de către instanța de judecată, prin hotărîre irevocabilă, a confiscării averii nejustificate.

(2) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. a), b) și c), eliberarea din funcție se face prin ordin al Procurorului General, în temeiul cererii sau, respectiv, al refuzului, prezentate în scris.

(3) Eliberarea din funcție a procurorului, procurorului-șef sau a adjunctului Procurorului General în temeiurile prevăzute la alin. (1) lit. b), c), d), e), f), g), h), i), j), k), l), m) și n) se face în termen de 5 zile lucrătoare de la intervenirea sau aducerea la cunoștința Procurorului General a cazului respectiv, printr-un ordin al Procurorului General, care este comunicat procurorului vizat în termen de 5 zile lucrătoare de la emitere, însă anterior datei eliberării din funcție.

(4) Ordinul Procurorului General privind eliberarea din funcție poate fi contestat în instanța de judecată în condițiile legii.

(5) În cazul anulării ordinului de eliberare din funcție, procurorul va fi repus în toate drepturile, plătindu-i-se, conform legii, drepturile bănești de care a fost privat.

(6) Procurorul General poate fi eliberat din funcție înainte de expirarea mandatului, de către Președintele Republicii, în cazurile prevăzute la alin. (1) lit. a), d), g), h), i), j), l), m) și n). În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. h), eliberarea din funcție a Procurorului General se face în baza unei hotărâri judecătorești irevocabile sau a unei hotărâri a Consiliului Superior al Procurorilor.

(7) *Procurorul General poate fi eliberat din funcție înainte de expirarea mandatului, de către Președintele Republicii, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, în cazul în care, în cadrul evaluării performanțelor efectuate conform prevederilor art. 31¹, obține calificativul „nesatisfăcător”.*

(8) *Procurorul General poate fi eliberat din funcție înainte de expirarea mandatului de către Președintele Republicii, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, în cazul adoptării de către Consiliul Superior al Procurorilor a hotărârii de aplicare a sancțiunii disciplinare de eliberare din funcție.*

Articolul 65. Autoadministrarea Procuraturii

(1) Autonomia Procuraturii se manifestă prin **independența organizațională și funcțională** a acesteia, se realizează prin autoadministrare și reprezintă dreptul și capacitatea reală a Procuraturii de a soluționa problemele funcționale în mod autonom și responsabil.

(2) Autoadministrarea Procuraturii se realizează în baza principiilor reprezentativității și eligibilității organelor de autoadministrare ale Procuraturii, precum și prin angajarea răspunderii lor pentru exercitarea în mod corespunzător a funcțiilor delegate.

(3) Organele de autoadministrare ale Procuraturii sînt Adunarea Generală a Procurorilor, **Consiliul Superior al Procurorilor și colegiile din subordinea acestuia – Colegiul pentru selecția și cariera procurorilor, Colegiul de evaluare a performanțelor procurorilor și Colegiul de disciplină și etică.**

Articolul 68. Consiliul Superior al Procurorilor

(1) **Consiliul Superior al Procurorilor este un organ independent**, cu statut de persoană juridică, format în vederea participării la procesul de constituire, funcționare și asigurare a autoadministrării sistemului Procuraturii.

(2) **Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor.**

Articolul 69. Componenta Consiliului Superior al Procurorilor

(1) *Consiliul Superior al Procurorilor este constituit din 12 membri.*

(2) *Din Consiliul Superior al Procurorilor fac parte de drept președintele Consiliului Superior al Magistraturii (inclusiv interimar), ministrul justiției (inclusiv interimar) și Avocatul Poporului.*

(3) Cinci membri ai Consiliului Superior al Procurorilor sînt aleși de către Adunarea Generală a Procurorilor din rîndul procurorilor în funcție, prin vot secret, direct și liber exprimat, după cum urmează:

- a) un membru din rîndul procurorilor Procuraturii Generale;
- b) patru membri din rîndul procurorilor de la procuraturile teritoriale și de la cele specializate.

(4) Patru membri ai Consiliului Superior al Procurorilor sînt aleși prin concurs din rîndul societății civile, după cum urmează: unul de către Președintele Republicii, unul de către Parlament, unul de către Guvern și unul de către Academia de Științe a Moldovei. Candidații la funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor din partea societății civile trebuie să aibă studii superioare juridice și experiență în domeniul dreptului de cel puțin 3 ani, *precum și vârsta de cel mult 65 de ani.*

(5) Sînt considerați aleși în calitate de membri ai Consiliului Superior al Procurorilor procurorii care au acumulat cel mai mare număr de voturi la Adunarea Generală a Procurorilor. Următorii procurori de pe lista candidaților care au acumulat cel mai mare număr de voturi suplinesc funcțiile vacante în ordine descrescătoare după numărul de voturi acumulat.

(6) Candidații la funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor trebuie să se bucure de o reputație ireproșabilă și să fie o autoritate recunoscută în domeniile lor de activitate.

(7) Nu pot fi membri ai Consiliului Superior al Procurorilor procurorii care au sancțiuni disciplinare nestinse și persoanele care au fost declarate vinovate de comiterea unei infracțiuni.

(8) Procurorii aleși în calitate de membri ai Consiliului Superior al Procurorilor se detașează din funcție pe durata exercitării mandatului.

(9) Membrii Consiliului Superior al Procurorilor, cu excepția membrilor de drept, nu pot exercita o altă activitate remunerată, afară de cea didactică, de creație, științifică, sportivă sau în cadrul asociațiilor obștești.

Articolul 70. Competența Consiliului Superior al Procurorilor

(1) Consiliul Superior al Procurorilor are următoarele competențe:

a) elaborează și aprobă regulamentele privind activitatea sa, privind funcționarea colegiilor sale și alte regulamente care îl vizează;

b) elaborează și aprobă regulamentele privind procedura de selecție și cariera procurorilor;

c) elaborează proiectul de regulament al Adunării Generale a Procurorilor și proiectele de amendare a acestuia;

d) organizează concursul pentru selectarea candidatului la funcția de Procuror General, pe care îl propune Președintelui Republicii;

e) organizează concursuri, selectează și numește pe membrii colegiilor sale din rîndul societății civile;

f) examinează contestațiile împotriva hotărîrilor luate de colegiile sale;

g) face propuneri Procurorului General privind numirea, transferul, promovarea, detașarea sau suspendarea procurorilor în condițiile Codului de procedură penală și ale prezentei legi, precum și privind eliberarea din funcție a procurorilor; [...]

q) aprobă structura aparatului Consiliului Superior al Procurorilor; [...]

4. LEGEA Nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative

Articolul 1. Sfera de reglementare

(1) Prezenta lege stabilește categoriile și ierarhia actelor normative, principiile și etapele legiferării, etapele și regulile elaborării proiectelor actelor normative, cerințele de bază față de structura și conținutul actului normativ, reguli privind intrarea în vigoare și abrogarea actului normativ, privind evidența și sistematizarea actelor normative, procedeele tehnice aplicabile actelor normative, precum și reguli privind interpretarea, monitorizarea implementării prevederilor și reexaminarea actului normativ.

Articolul 20. Etapele principale ale legiferării

(1) Principale etape ale legiferării sînt:

a) publicarea anunțului privind inițiativa de elaborare a actului normativ și publicarea studiului de cercetare;

b) elaborarea proiectului actului normativ;

c) emiterea, aprobarea sau adoptarea actului normativ;

d) promulgarea, în cazul în care actul normativ este o lege;

e) publicarea actului normativ.

(2) Etapele legiferării, prevăzute la alin. (1), lit. a), c)–e), pe lângă prezenta lege, pot fi reglementate și de alte acte normative.

Articolul 21. Etapele elaborării proiectului actului normativ

(1) Proiectul unui act normativ se elaborează în cîteva etape consecutive, după cum urmează:

a) desemnarea persoanei responsabile sau, după caz, formarea grupului de lucru care va elabora proiectul, precum și asigurarea suportului tehnic, organizatoric și financiar al procesului de elaborare;

b) determinarea categoriei, conceptului și stabilirea structurii actului normativ;

- c) elaborarea versiunii inițiale a proiectului și întocmirea notei informative;
 - d) întocmirea tabelului de concordanță, în cazul în care prin proiectul actului normativ se urmărește armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene;
 - e) consultarea publică, avizarea proiectului actului normativ de către autoritățile a căror competență are tangență directă sau indirectă cu obiectul de reglementare a proiectului actului normativ, efectuarea expertizelor, inclusiv expertiza anticorupție, expertiza juridică și, după caz, expertiza de compatibilitate cu legislația Uniunii Europene și expertiza grupului de lucru al Comisiei de stat pentru reglementarea activității de întreprinzător;
 - f) întocmirea sintezei obiecțiilor și propunerilor autorităților publice și, după caz, a sintezei recomandărilor reprezentanților societății civile;
 - g) elaborarea versiunii finale a proiectului de act normativ.
- (2) Procedura și termenele privind elaborarea, avizarea, efectuarea expertizelor și definitivarea proiectelor actelor normative, care sînt prezentate spre examinare Guvernului, sînt stabilite de către Guvern.

Articolul 23. Inițierea elaborării proiectelor actelor normative

- (1) Proiectele actelor normative sînt elaborate de către autoritățile publice abilitate să le inițieze, conform programelor și planurilor aprobate în modul stabilit de lege, precum și la solicitarea Parlamentului, a Președintelui Republicii Moldova, a Guvernului sau din inițiativă proprie, în modul stabilit de lege.
- (2) Subiecții care pot iniția elaborarea proiectelor de acte normative, în limitele competenței și în conformitate cu atribuțiile și domeniul de activitate ale acestora, sînt:
- a) deputații în Parlament;
 - b) Președintele Republicii Moldova;
 - c) Guvernul, inclusiv prin intermediul ministerelor și altor autorități administrative centrale; [...].

Articolul 25. Studiul de cercetare

- (1) Elaborarea proiectelor actelor normative este precedată, în funcție de **importanța și complexitatea proiectelor respective, de efectuarea studiilor de cercetare în scopul fundamentării necesității sau lipsei acestora privind inițierea elaborării unui act normativ.** Studiile de cercetare se efectuează pentru cunoașterea temeinică a realităților social-economice ce urmează a fi reglementate, a cadrului normativ relevant, **a reglementărilor similare în legislația altor state, inclusiv a țărilor Uniunii Europene.** [...]
- (3) Studiul de cercetare este efectuat de către subiecții din partea cărora vine propunerea inițierii elaborării actului normativ. Pentru efectuarea acestuia, subiecții respectivi solicită asistența altor autorități ale administrației publice. Autoritățile publice acordă asistență la efectuarea studiilor de cercetare conform prezentului alineat, în limitele competențelor legale ale acestora. [...]

Articolul 26. Etapele principale ale analizei *ex ante*

- (1) Analiza *ex ante* cuprinde următoarele etape principale:
- a) definirea problemei, pornind de la analiza relațiilor sociale existente și a celor preconizate, precum și de la inexistența sau ineficiența cadrului normativ relevant;
 - b) stabilirea obiectivului și a domeniului intervenției juridice;
 - c) identificarea opțiunilor și mijloacelor necesare pentru soluționarea problemei și/sau atingerea obiectivului și analiza acestora prin intermediul impactului financiar, administrativ, economic, social, asupra mediului etc.;
 - d) compararea opțiunilor existente și selectarea celor mai bune opțiuni pentru atingerea obiectivului.
- (2) Opțiunile recomandate se vor întemeia pe dispozițiile constituționale, pe prevederile legislației naționale și pe cele ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, pe jurisprudența Curții Constituționale și a instanțelor judecătorești, după caz, pe legislația Uniunii Europene, precum și pe doctrina juridică în domeniu.

(3) Analiza *ex ante* se finalizează cu întocmirea unui raport sau a unui document de politici, conform art. 24, care va servi drept suport informativ la elaborarea proiectului actului normativ și a notei informative.

Articolul 28. Determinarea conceptului, categoriei și stabilirea structurii actului normativ

(1) Elaborarea versiunii inițiale a proiectului actului normativ poate fi precedată de elaborarea conceptului viitorului act normativ, ce va cuprinde analiza prevederilor existente în legislație, problemele ce trebuie soluționate, aspectele de bază ce trebuie incluse în viitorul act normativ și altă informație care explică conceptul. Conceptul actului normativ se aprobă de către autoritatea care a decis asupra necesității elaborării proiectului actului normativ.

(2) În temeiul prevederilor documentelor de politici, al propunerilor inițiale, al studiilor de cercetare, precum și în baza analizei *ex ante*, persoana responsabilă de elaborarea proiectului actului normativ sau, după caz, grupul de lucru determină conceptul și stabilește categoria și structura actului normativ. **Conceptul și noțiunile determinate trebuie să fie compatibile sau similare celor utilizate în legislația Uniunii Europene.**

Articolul 29. Întocmirea versiunii inițiale a proiectului actului normativ

(1) În baza propunerilor inițiale, a studiului de cercetare și a altor materiale, precum și după consultarea părților interesate, se întocmește versiunea inițială a proiectului actului normativ.

(2) Pentru a se evita lacunele legislative, soluțiile propuse în proiectul actului normativ trebuie să acopere întreaga problemă a relațiilor sociale ce constituie obiectul de reglementare al proiectului.

(3) Autoritatea publică cu competență de adoptare, aprobare sau emitere a actului normativ poate solicita uneia ori mai multor autorități, organizații sau experți să elaboreze proiectul actului normativ necesar ori proiecte de alternativă, în bază de contract de prestări servicii, în conformitate cu prevederile legale referitoare la achizițiile publice.

(4) Versiunea proiectului actului normativ elaborată în bază de contract este remisă autorității responsabile de elaborarea proiectului pentru a fi supusă tuturor etapelor de elaborare și pentru întocmirea versiunii finale a proiectului.

Articolul 30. Nota informativă la proiectul actului normativ

(1) Concomitent cu elaborarea proiectului actului normativ se întocmește nota informativă la proiect, conform modelului indicat în anexa nr. 1, care va cuprinde cel puțin următoarele compartimente:

- a) denumirea sau numele autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului actului normativ;
- b) condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ și finalitățile urmărite;
- c) descrierea gradului de compatibilitate, pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene;
- d) principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi;
- e) fundamentarea economico-financiară;
- f) modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare;
- g) avizarea și consultarea publică a proiectului;
- h) constatările expertizei anticorupție;
- i) constatările expertizei de compatibilitate cu legislația Uniunii Europene;
- j) constatările expertizei juridice;
- k) constatările altor expertize.

(2) Compartimentele prevăzute la alin. (1) lit. g)–k) se includ în nota informativă doar dacă, la elaborarea proiectului actului normativ, au fost realizate etapele corespunzătoare.

(3) Dacă, în urma avizării și supunerii expertizei, proiectul a suferit modificări, nota informativă trebuie modificată în modul corespunzător.

(4) Nota informativă se semnează, în modul prevăzut de legislație, de conducătorul autorității responsabile de elaborarea proiectului de act normativ sau adjunctul acestuia.

Articolul 32. Avizarea și consultarea publică a proiectului actului normativ

(1) Proiectul actului normativ, însoțit de nota informativă, se transmite spre avizare autorităților publice responsabile de implementarea prevederilor conținute în proiect, instituțiilor interesate, precum și reprezentanților societății civile, care întocmesc și prezintă autorului proiectului avizele la proiect.

(2) **Proiectele actelor normative care țin de domeniile de competență ale Procuraturii Generale, Băncii Naționale a Moldovei, Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, precum și ale altor autorități publice autonome, se transmit acestora spre avizare.** Proiectele actelor normative care reglementează activitatea economică se transmit spre avizare Consiliului Concurenței.

(3) Concomitent sau înainte de transmiterea spre avizare, proiectul actului normativ este supus consultării publice în modul stabilit de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional. [...]

(6) În urma avizării și consultării publice, autorul proiectului întocmește sinteza obiecțiilor și propunerilor autorităților publice, precum și sinteza recomandărilor reprezentanților societății civile, conform unuia dintre modelele indicate în anexele nr. 2 și nr. 3. Sinteza obiecțiilor și propunerilor și sinteza recomandărilor pot fi incluse într-un singur document (denumit în continuare – sinteză).

(7) Dacă, în urma avizării și consultării publice, proiectul actului normativ a fost completat cu aspecte și concepte noi sau dacă mai mult de 30% din textul proiectului actului normativ a fost modificat, acesta trebuie remis repetat spre avizare și consultare publică.

Articolul 33. Termenele de avizare

(1) Autoritățile publice, instituțiile interesate și reprezentanții societății civile, cărora li s-a prezentat proiectul actului normativ spre avizare sau consultare publică, expediază autorului proiectului avize cu obiecții și propuneri motivate, anexînd, dacă este necesar, versiunea redactată a proiectului sau doar a unor prevederi, ori comunică lipsa de obiecții și propuneri. [...]

(3) Pentru proiectele actelor normative, altele decît cele indicate la alin. (2), **termenul pentru avizare este de 10 zile lucrătoare.** În cazul în care proiectul actului normativ este voluminos sau complex ori dacă se cere studierea unor materiale suplimentare, termenul pentru avizare poate fi prelungit pînă la 30 de zile lucrătoare, cu excepția cazurilor în care conducătorii autorităților publice și instituțiilor implicate în avizarea proiectului au stabilit altfel de comun acord. Avizele cu privire la proiectul actului normativ se remit autorului proiectului sau autorității responsabile cel tîrziu în ultima zi a termenului stabilit pentru avizare.

(4) **Curgerea termenului începe în ziua intrării și înregistrării proiectului la autoritatea sau instituția care efectuează avizarea** ori, în cazul circulației documentelor doar în formă electronică, în ziua publicării proiectului în Sistemul informațional pentru avizare.

(5) În cazul în care necesitatea elaborării proiectului unui act normativ derivă dintr-un document de politici, avînd un termen de executare restrîns, sau dacă proiectul este transmis spre avizare repetată, autoritatea publică care a elaborat proiectul actului normativ poate solicita avizarea acestuia în termen restrîns. Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional. [...]

Articolul 34. Expertiza proiectului actului normativ

(1) Expertiza proiectului de act normativ este efectuată concomitent cu avizarea și consultarea publică. Autorul proiectului asigură efectuarea expertizelor economice, financiare, științifice, ecologice, anticorupție, juridice, de compatibilitate cu legislația Uniunii Europene sau a altei expertize prevăzute de legislație, în funcție de tipul raporturilor sociale reglementate de actul normativ.

(2) Autoritățile publice responsabile de efectuarea expertizelor pot antrena în calitate de experți părți interesate, care nu au participat la elaborarea proiectului actului normativ, inclusiv specialiști din străinătate și din cadrul organizațiilor internaționale. [...]

(6) Expertiza științifică se efectuează, după caz, de către instituțiile științifice și de învățămînt superior de profil, de către experți, avînd menirea de a contribui la:

a) examinarea tuturor aspectelor reglementărilor proiectului și, după caz, propunerea unor reglementări de alternativă;

b) examinarea soluțiilor propuse prin reglementările proiectului în raport cu posibilitățile economico-financiare ale statului, cu situația social-politică și consecutivitatea reglementării proceselor, precum și în contextul asigurării compatibilității actelor normative cu legislația Uniunii Europene. [...]

(8) Concluziile expertizelor sînt expuse în nota informativă la proiectul de act normativ.

Articolul 35. Expertiza anticorupție

(1) **Expertiza anticorupție este obligatorie pentru toate proiectele actelor normative, inclusiv pentru proiectele actelor normative elaborate de deputații în Parlament, și are menirea de a:**

a) asigura corespunderea prevederilor proiectului standardelor anticorupție naționale și internaționale;

b) preveni apariția unor reglementări care ar favoriza corupția, prin elaborarea anumitor recomandări în vederea revizuirii reglementărilor respective sau în scopul diminuării efectelor negative ale acestora.

(2) Expertiza anticorupție este efectuată conform metodologiei aprobate de către Centrul Național Anticorupție.

(3) Centrul Național Anticorupție poate antrena în efectuarea expertizei anticorupție specialiști din afara instituției, iar autoritățile publice pot acorda asistență la efectuarea expertizei de către Centrul Național Anticorupție, în limita competențelor acestora.

(4) Proiectele actelor normative, cu excepția celor prevăzute la art. 6 lit. e)–h), sînt expediate Centrului Național Anticorupție pentru a fi supuse expertizei anticorupție.

(5) Expertiza anticorupție a proiectelor actelor normative prevăzute la art. 6 lit. e)–h) este efectuată de către autorii proiectelor respective, în conformitate cu metodologia de efectuare a expertizei anticorupție. În cazul proiectelor ce conțin reglementări care vizează domeniile vulnerabile la corupție, Centrul Național Anticorupție acordă asistență la efectuarea expertizei anticorupție.

(6) După recepționarea raportului de expertiză anticorupție, autorul proiectului completează nota informativă la proiect cu informația privind constatările acestei expertize și, după caz, include în sinteză obiecțiile și propunerile Centrului Național Anticorupție.

Articolul 37. Expertiza juridică

(1) Expertiza juridică este efectuată de către Ministerul Justiției și este obligatorie pentru toate proiectele actelor normative elaborate de către autoritățile administrației publice centrale de specialitate și autoritățile publice autonome. În baza rezultatelor expertizei juridice se întocmește raportul de expertiză juridică.

(2) Expertiza juridică a proiectelor actelor normative stabilite la art. 6 lit. a)–d) se efectuează conform metodologiei aprobate de Ministerul Justiției.

(3) Expertiza juridică are menirea de a asigura:

a) concordanța între proiectul actului normativ și prevederile Constituției, ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, ale legislației naționale și ale legislației Uniunii Europene, concordanța între proiectul actului normativ, precum și jurisprudența Curții Constituționale și cea a Curții Europene a Drepturilor Omului;

b) respectarea standardelor internaționale în domeniul drepturilor omului;

c) reglementarea integrală a raporturilor sociale abordate în proiect;

d) încadrarea dispozițiilor proiectului în cadrul normativ în vigoare;

e) corespunderea proiectului actului normativ normelor tehnicii legislative.

(4) Actele normative ale autorităților administrației publice centrale de specialitate și ale autorităților publice autonome care vizează drepturile și interesele legitime ale omului sînt supuse expertizei juridice obligatorii și se înregistrează de către Ministerul Justiției, în modul stabilit de către Guvern. [...]

(6) Proiectele actelor normative ale autorităților administrației publice locale se supun expertizei juridice în cadrul subdiviziunilor specializate ale acestora.

(7) Obiecțiile și propunerile Ministerului Justiției privind respectarea standardelor în domeniul drepturilor omului, precum și a normelor de tehnică legislativă, se reflectă în versiunea finală a proiectului actului normativ. Respingerea obiecțiilor și propunerilor Ministerului Justiției trebuie motivată în sinteză.

Articolul 39. Definitivarea proiectului

(1) Autorul proiectului studiază obiecțiile și propunerile prezentate în cadrul avizării și al expertizelor, recomandările recepționate în urma consultării publice și, după caz, obiecțiile și propunerile expertizei de compatibilitate cu legislația Uniunii Europene și decide asupra acceptării sau respingerii motivate a acestora.

(2) Propunerile și recomandările acceptate sînt luate în considerare în procesul de definitivare a proiectului actului normativ și de întocmire a versiunii finale a acestuia. Definitivarea proiectului se efectuează fără a afecta compatibilitatea proiectului cu legislația Uniunii Europene.

(3) În cazul atestării unor divergențe conceptuale, autorul proiectului actului normativ organizează o dezbatere cu participarea reprezentanților autorităților publice și ai instituțiilor interesate, ai societății civile pentru identificarea soluțiilor privind remediarea divergențelor. Dacă asemenea soluții nu sînt identificate, în versiunea finală a proiectului este reflectat punctul de vedere al autorității publice responsabile de elaborarea proiectului, iar decizia finală va fi luată de către autoritatea publică cu competență de adoptare, aprobare sau emitere a actului normativ.

Articolul 40. Dosarul de însoțire a proiectului actului normativ

Proiectul actului normativ este prezentat autorității publice cu competență de adoptare, aprobare sau emitere împreună cu dosarul de însoțire, care conține:

- a) nota informativă;
- b) după caz, raportul de analiză *ex ante* sau analiza impactului de reglementare;
- c) avizele și recomandările, în original, recepționate în cadrul avizării și consultărilor publice;
- d) rapoartele de expertiză, în original;
- e) sinteza obiecțiilor și propunerilor autorităților publice și sinteza recomandărilor reprezentanților societății civile, dacă există, indicîndu-se acceptarea sau argumentarea respingerii propunerilor, obiecțiilor și recomandărilor;
- f) declarația de compatibilitate a Centrului de Armonizare a Legislației, precum și tabelul de concordanță actualizat, pentru proiectele marcate cu sigla „UE”;
- g) tabelul comparativ, în care să fie reflectate reglementările în vigoare și modificările propuse, pentru proiectele care conțin modificări la actele normative în vigoare;
- h) alte materiale, după caz, în baza cărora a fost elaborat proiectul de act normativ.

5. REGULAMENTUL Parlamentului aprobat prin LEGEA nr. 797-XIII din 02.04.1996

Articolul 59. Înaintarea amendamentelor la proiectele de acte legislative

(1) Deputații, comisiile permanente și fracțiunile parlamentare au dreptul să prezinte în scris propuneri conceptuale și amendamente motivate la proiectul de act legislativ, care se transmit comisiei permanente sesizate în fond în termen de cel mult 30 de zile după primirea proiectului. Data înaintării amendamentului va fi data înregistrării acestuia la comisia sesizată în fond, care ține o evidență specială a amendamentelor primite.

(2) Amendamentele se prezintă sub formă de modificare a cuprinsului punctelor, alineatelor, articolelor, sub formă de completare a proiectului cu articole noi sau de propuneri de excludere a unor cuvinte, puncte, alineate sau articole din proiect.

(3) Amendamentele trebuie să fie motivate.

(4) Amendamentele la proiectul de act legislativ se vor examina de comisia permanentă sesizată în fond și, numai dacă aceasta consideră necesar, și de o altă comisie.

Articolul 60. Dezbaterea proiectelor de legi pe lecturi

(1) Proiectele de legi, înscrise pe ordinea de zi a şedinţei Parlamentului, se dezbate, de regulă, în două lecturi.

(2) Proiectele de legi ordinare, la decizia Parlamentului, pot fi adoptate într-o singură lectură.

(3) Proiectele de legi organice se adoptă numai după dezbaterile lor în a doua lectură.

(4) Proiectele de legi constituţionale, proiectele de legi organice în problemele bugetului, finanţelor, economiei care necesită considerabile cheltuieli financiare, proiectele de legi complexe, precum şi proiectele de legi în alte probleme importante, la decizia Parlamentului, pot fi supuse dezbaterii şi în a treia lectură.

(5) La solicitarea Preşedintelui şedinţei sau a unei fracţiuni parlamentare, cu votul majorităţii deputaţilor aleşi, unele proiecte de legi pot fi supuse dezbaterilor şi adoptării în regim de urgenţă.

Articolul 61. Dezbaterile proiectelor de legi în primă lectură

(1) Dezbaterile proiectului de lege în prima lectură constă în:

a) prezentarea de către autor a proiectului în conformitate cu art.47;

b) audierea raportului comisiei permanente sesizate în fond;

c) luările de cuvânt ale deputaţilor cu respectarea obligatorie a ordinii acordării de cuvânt reprezentanţilor tuturor fracţiunilor parlamentare.

(2) Raportul comisiei permanente sesizate în fond este prezentat de către preşedintele acesteia sau de un membru al ei desemnat de comisie.

(3) În cadrul dezbaterilor, un deputat are dreptul să adreseze raportorilor cel mult 2 întrebări. Formularea unei întrebări nu poate depăşi 2 minute. Fiecare răspuns nu poate depăşi 2 minute. Pe marginea proiectelor prezentate, comentarii nu se admit.

(4) Luările de cuvânt stabilite prin alineatele (1) şi (2) nu vor depăşi 7 minute pentru fracţiunile parlamentare şi 5 minute pentru deputaţi.

Articolul 63. Deciziile adoptate în urma dezbaterii proiectelor de legi în primă lectură

(1) În urma dezbaterii proiectului de lege în primă lectură, Parlamentul poate adopta una din următoarele decizii:

a) adoptarea legii;

b) remiterea proiectului de lege, la propunerea preşedintelui şedinţei, spre definitivare comisiei permanente sesizate în fond sau unei alte comisii competente;

c) aprobarea proiectului de lege în prima lectură şi pregătirea lui pentru a fi dezbătut în a doua lectură;

d) respingerea proiectului de lege.

(2) Deciziile Parlamentului asupra dezbaterilor proiectelor de legi în primă lectură se consemnează în stenograma şedinţei, dacă Parlamentul nu decide altfel.

(3) Proiectul actului legislativ poate fi supus dezbaterii şi votării în lectura a doua (sau finală, după caz) în aceeaşi şedinţă, după votarea în prima lectură, dacă nu au parvenit amendamente care necesită examinare suplimentară. Propunerea pentru dezbaterile proiectului actului legislativ în lectura a doua sau/şi în cea finală se face la solicitarea comisiei permanente sesizate în fond, a unei fracţiuni parlamentare sau a preşedintelui şedinţei.

Articolul 65. Pregătirea proiectului de lege pentru lectura a doua

(1) După dezbaterile proiectului de lege în primă lectură, acesta se transmite comisiei sesizate în fond sau unei alte comisii competente pentru examinarea amendamentelor deputaţilor, a obiecţiilor şi propunerilor fracţiunilor parlamentare, comisiilor permanente, a avizelor Guvernului, Direcţiei juridice a Secretariatului Parlamentului, precum şi a propunerilor reprezentanţilor societăţii civile, şi pentru prezentarea raportului respectiv.

(2) În cadrul pregătirii proiectului de lege pentru dezbaterile în a doua lectură, deputaţii, comisiile permanente şi fracţiunile parlamentare pot prezenta amendamente comisiei sesizate în fond în termen de 10 zile de la data aprobării proiectului în primă lectură. Prevederile art.59 se vor aplica în mod corespunzător.

(3) Autorii amendamentelor pot participa la ședința comisiei pentru definitivarea proiectului de lege. Comisia îl va înștiința în prealabil pe autor despre ținerea ședinței.

(4) Dezbaterea proiectului de lege în lectura a doua va avea loc în cel mult 45 de zile de la data aprobării în primă lectură.

Articolul 66. Dezbaterea proiectului de lege în a doua lectură

Dezbaterea proiectului de lege în a doua lectură constă în:

- a) audierea raportului comisiei sesizate în fond;
- b) dezbaterea proiectului pe articole;
- c) votarea proiectului pe articole și, după caz, în ansamblu, dacă Parlamentul nu va hotărî altfel.

Articolul 67. Expunerea pe marginea fiecărui articol și prezentarea amendamentelor

(1) La discutarea fiecărui articol deputații pot expune punctul de vedere al fracțiunii parlamentare din care fac parte sau punctul personal de vedere în cel mult 2 minute.

(2) De asemenea, va putea lua cuvântul și reprezentantul Guvernului.

(3) În cadrul luărilor de cuvânt pot fi făcute amendamente orale referitoare la tehnica legislativă și la limbă.

Articolul 68. Dezbaterea pe articole

(1) Dezbaterea articolelor începe cu amendamentele. Amendamentul poate fi rostit doar o singură dată și trebuie să se refere la conținutul unui articol separat.

(2) În cadrul dezbaterilor pe articole, autorii amendamentelor pot să argumenteze propunerile, făcute de ei și respinse de comisie, în cel mult 2 minute.

(3) Referitor la amendamentele prezentate în condițiile art.67 alin.(3), raportorul comisiei permanente sesizate în fond poate da răspunsuri oral, totodată timpul pentru fiecare răspuns nu va depăși 2 minute.

Articolul 69. Dezbaterea și votarea amendamentelor

(1) Dezbaterea amendamentelor începe cu cele prin care se propune excluderea unora dintre textele cuprinse în articolul supus dezbaterii și continuă cu cele privind modificarea sau completarea acestuia.

(2) Parlamentul se va pronunța prin vot asupra fiecărui amendament (după caz, a sintezei amendamentelor), cu excepția cazurilor în care adoptarea unuia exclude acceptarea celorlalte.

(3) Autorul amendamentului îl poate retrage în orice moment pînă la votarea lui.

Articolul 71. Adoptarea actului legislativ în lectura finală

(1) În cazul în care, la dezbaterea proiectului de act legislativ în ultima lectură, au fost acceptate multiple amendamente, propuneri și obiecții care modifică esențial textul proiectului, Parlamentul poate decide transmiterea acestuia pentru redactare în comisia sesizată în fond și prezentare spre adoptare în lectura finală. Pentru proiectele de legi complexe și de coduri, lectura finală este obligatorie.

(2) Termenul de redactare se stabilește de Parlament în funcție de calitatea, complexitatea și volumul actului legislativ, dar nu poate depăși 30 de zile lucrătoare, cu excepția legilor complexe și a codurilor, care vor fi redactate în cel mult 3 luni.

(3) Înainte de a fi semnate de Președintele Parlamentului, actele legislative prevăzute în alin.(1) se supun adoptării în lectura finală, în cadrul căreia nu pot fi făcute modificări sau prezentate amendamente, însă pot fi invocate excepții vizînd neconcordanțele dintre textul examinat în ultima lectură de către Parlament și textul prezentat pentru lectura finală.

(4) Adoptarea actului legislativ în lectura finală exprimă intenția și acordul autorității legislative de a se aplica actul anume în redacția prezentată, pornindu-se de la sensul și logica internă a prevederilor respective.

6. LEGEA Nr. 239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional

Articolul 4. Scopul prezentei legi

Prezenta lege are drept scop:

- a) să asigure informarea multilaterală asupra procesului decizional din cadrul autorităților publice;
- b) să asigure participarea directă a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți interesate la procesul decizional;
- c) să eficientizeze procesul decizional în cadrul autorităților publice;
- d) să sporească gradul de răspundere al autorităților publice față de cetățeni și societate;
- e) să stimuleze participarea activă a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți interesate la procesul decizional;
- f) să asigure transparența activității autorităților publice.

Articolul 5. Principiile transparenței procesului decizional

Transparența în procesul decizional se bazează pe următoarele principii:

- a) informarea, în modul stabilit, a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți interesate despre inițierea elaborării deciziilor și despre consultarea publică pe marginea proiectelor de decizii respective;
- b) asigurarea de posibilități egale pentru participarea cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți interesate la procesul decizional.

Articolul 6. Drepturile părților interesate

Cetățenii, asociațiile constituite în corespundere cu legea, alte părți interesate au dreptul:

- a. să participe, în condițiile prezentei legi, la orice etapă a procesului decizional;
- b. să solicite și să obțină informații referitoare la procesul decizional, inclusiv să primească proiectele de decizii însoțite de materialele aferente, în condițiile Legii privind accesul la informație;
- c. să propună autorităților publice inițierea elaborării și adoptării deciziilor;
- d. să prezinte autorităților publice recomandări referitoare la proiectele de decizii supuse discuțiilor.

Articolul 7. Obligațiile autorităților publice

(1) Autoritățile publice sînt obligate, după caz, să întreprindă măsurile necesare pentru asigurarea posibilităților de participare a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți interesate la procesul decizional, inclusiv prin:

- a) diseminarea informației referitoare la programele (planurile) anuale de activitate prin plasarea acestora pe pagina web oficială a autorității publice, prin afișarea lor la sediul acesteia într-un spațiu accesibil publicului și/sau prin difuzarea lor în mass-media centrală sau locală, după caz;
- b) informarea, în modul stabilit, asupra organizării procesului decizional;
- c) instituționalizarea mecanismelor de cooperare și de parteneriat cu societatea;
- d) recepționarea și examinarea recomandărilor cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, ale altor părți interesate în scopul utilizării lor la elaborarea proiectelor de decizii;
- e) consultarea opiniei tuturor părților interesate de examinarea proiectelor de decizii, conform prezentei legi.

(2) Transparența procesului decizional în cazul Parlamentului se asigură în conformitate cu regulamentul acestuia.

Articolul 9. Anunțul referitor la inițierea elaborării deciziei

(1) După inițierea procesului de elaborare a deciziei, autoritatea publică va plasa, în termen de cel mult 15 zile lucrătoare, anunțul respectiv pe pagina web oficială, îl va expedia imediat prin intermediul poștei electronice părților interesate, îl va afișa la sediul său într-un spațiu accesibil publicului și/sau îl va difuza în mass-media centrală sau locală, după caz."

(2) Anunțul referitor la inițierea elaborării deciziei va conține, în mod obligatoriu:

- a) argumentarea necesității de a adopta decizia;
 - b) termenul-limită, locul și modalitatea în care părțile interesate pot prezenta sau expedia recomandări
 - c) datele de contact ale persoanelor responsabile de recepționarea și examinarea recomandărilor (numele și prenumele, numărul de telefon, adresa electronică);
- (3) Anunțul referitor la inițierea elaborării deciziei poate fi retras de pe pagina web oficială a autorității publice doar după adoptarea deciziei sau retragerea proiectului de decizie din procesul de elaborare.

Articolul 10. Accesul la proiectele de decizii

(1) Autoritatea publică asigură accesul la proiectele de decizii și la materialele aferente acestora prin publicarea obligatorie a lor pe pagina web oficială a autorității publice, prin asigurarea accesului la sediul autorității, precum și prin expediere prin poștă sau prin alte mijloace disponibile, la solicitarea persoanei interesate.

(2) Proiectul de decizie și materialele aferente acestuia se plasează pe pagina web oficială a autorității publice responsabile cel puțin pentru perioada recepționării și examinării recomandărilor.

Articolul 14. Adoptarea deciziilor în regim de urgență

(1) În cazul situațiilor excepționale, al căror regim este stabilit de lege, precum și în cazul actelor ce urmează a fi adoptate de Comisia Electorală Centrală în perioada electorală, proiectele de decizii urgente pot fi supuse elaborării și adoptării fără respectarea etapelor prevăzute de prezenta lege.

(2) Argumentarea necesității de a adopta decizia în regim de urgență fără consultarea cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți interesate va fi adusă la cunoștința publicului în termen de cel mult 10 zile lucrătoare de la adoptare, prin plasare pe pagina web a autorității publice, prin afișare la sediul acesteia într-un spațiu accesibil publicului și/sau prin difuzare în mass-media centrală sau locală, după caz.

IV. Argumentarea încălcării prevederilor Constituționale

La 24 august 2021, Parlamentul a adoptat Legea nr. 102 din 24.08.2021 pentru modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură.

Proiectul de lege a fost înregistrat cu nr. 181, la Secretariatul Parlamentului la 10 august 2021.

La 2 zile de la înregistrare - în data de 12 august 2021, a fost supus examinării în Comisiile parlamentare conduse de exponenții fracțiunii majoritare, iar la a 3-a zi - în data de 13.08.2021, proiectul a fost prezentat spre examinare în ședința plenară a Parlamentului și adoptat în prima lectură.

La 24 august 2021, proiectul de lege a fost votat în lectură finală, fiind înregistrat cu nr.102, obținând, pe această cale, statut de lege.

Prin adoptarea acestei legi, Legea nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură a fost completată și modificată în partea ce vizează –

- a. Instituirea unor mecanisme, temeuri și proceduri noi, subiective, netransparente și afectate de viduri legislative, omisiuni de reglementare contrare normelor constituționale, de înlăturare de la exercitarea mandatului/eliberare înainte de termen din funcție a Procurorului General;
- b. Introducerea unui nou temei de încetare a mandatului adjuncților Procurorului General, în caz de suspendare a Procurorului General în legătură cu pornirea urmăririi penale în privința sa;

- c. Introducerea unor norme specifice cu privire la răspunderea disciplinară a Procurorului General;
- d. Introducerea temeiurilor de suspendare din funcție a Procurorului General;
- e. Reducerea numărului de membri ai Consiliului Superior al Procurorilor, în așa mod încât este diminuat rolul procurorilor plasându-i în minoritate absolută față de alte puteri.

Urgența cu care puterea legislativă a acționat în adoptarea prevederilor respective, este însă în dezacord cu cerințele legislative, care reglementează procedura de examinare și adoptare a actelor legislative, precum și în disonanță cu prevederile constituționale, argumentele în susținerea cărora, le vom menționa *infra*:

Prin adoptarea actului legislativ și a normelor legale, care fac parte componentă a actului, considerăm că Parlamentul Republicii Moldova a sfidat următoarele norme și principii constituționale:

- Principiul legalității prevăzut la art.1 alin.(3) din Constituție raportat la art.23 alin.(2), 74 alin.(3) din Constituție;
- Principiul separației puterilor în stat prevăzut de art.6 din Constituție raportat la art.54, 124, 125, 125¹ din Constituție;
- Îngrădirea accesul liber la justiție, a dreptului la apărare și a dreptului la un recurs efectiv – prevăzute de art.20, 26 din Constituție și art.13 CEDO - raportate la articolele 4 și 8 alin.(1) din Constituție.
- Principiul clarității și accesibilității normei legale prevăzut la art.23 din Constituție coroborat cu art.1 alin.(3), 6, 20, 23 alin.(2), 26 alin.(2), 74, 115, 124, 125, 125¹;
- Procedura legislativă (art.74 din Constituție);
- Garanțiile de independență și autoadministrare a Procuraturii prevăzute la art.124, 125 și 125¹ din Constituție;
- Dreptul la apărare, prezumția de nevinovăție, dreptul la un recurs efectiv și independența Consiliului Superior al Procurorilor prevăzute la art.20, 21, 26, 125¹ din Constituție; articolul 13 CEDO raportat la articolele 4 și 8 alin. (1) din Constituție;
- Dreptului la muncă sub aspectul securității raporturilor de muncă și garanția procurorului de a fi demis înainte de termen, prevăzute de art.43 și art.125 alin.(3) din Constituție, examinate prin prisma prevederilor art.54 din Constituție - proporționalității restrângerii drepturilor.

În continuare, vom consemna argumentarea nemijlocită a incidențelor normelor constituționale invocate, asupra prevederilor în particular a legii de modificare supuse dezbaterii.

A. Normele adoptate sfidează principiul legalității prevăzut la art.1 alin.(3) din Constituție raportat la art.23 alin. (2), 74 alin. (3) din Constituție.

Dispozițiile art.1 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova, consacră principiul statului de drept, ale cărui exigențe privesc scopurile majore ale activității statale, prefigurate în ceea ce este numit preeminența dreptului și supremația legii, sintagme ce implică subordonarea statului față de drept, asigurarea acelor mijloace care să permită dreptului să cenzureze opțiunile

politice și, în acest cadru, să pondereze eventualele tendințe abuzive, discreționare ale structurilor etatice. Statul de drept asigură supremația Constituției, corelarea legilor și a tuturor actelor normative cu aceasta, existența regimului de **separație a puterilor publice**, care trebuie să acționeze în limitele legii, și anume în limitele unei legi ce exprimă voința generală. Statul de drept consacră o serie de garanții, inclusiv jurisdicționale, care asigură respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor prin autolimitarea statului, respectiv încadrarea autorităților publice în coordonatele dreptului. Aceste statuări, Curtea Constituțională le-a consacrat în §40 al *Hotărârii Nr. 7 din 16.04.2015*.

Într-o altă Hotărâre a sa, *nr. 4 din 22 aprilie 2013*, Curtea a reținut în §54, că **exigențele statului de drept presupun asigurarea legalității, securității juridice, interzicerea arbitrarului [...]**.

Statul de drept presupune că, orânduirea socială și de stat se bazează pe normele și principiile fundamentale ale dreptului. O trăsătură esențială a statului de drept este subordonarea rigidă a tuturor, inclusiv a instituțiilor statale, normelor clare, previzibile și prestabilite ale dreptului. *[A se vedea §31 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 7]*.

Oportunitatea este o categorie și o realitate a momentului, în timp ce statul de drept este o permanență, este o constantă ce trebuie să se călăuzească după justiție. Statul de drept se fundamentează pe **justiție și nu pe oportunitate**. Fără a denunța categoric importanța și impactul oportunității, menționăm că ea trebuie aplicată numai în cadrul legii. Justiția se înlăpătează numai în baza legii. *[Hotărârea Curții Constituționale Nr. 30 din 10-11-1997]*

În acord cu dimensiunile statului de drept și a principiului legalității, o primă obiecție raportată la circumstanțele de fapt ale obiectului de sesizare se rezumă la următoarele aspecte:

În conformitate cu art.21 al Legii nr.100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative¹,

„...proiectul unui act normativ se elaborează în câteva etape consecutive [...] care include (1) elaborarea versiunii inițiale a proiectului și întocmirea notei informative [...] (2) consultarea publică, (3) avizarea proiectului actului normativ de către autoritățile a căror competență are tangență directă sau indirectă cu obiectul de reglementare a proiectului [...] (4) efectuarea expertizelor, inclusiv expertiza anticorupție, expertiza juridică [...] (5) întocmirea sintezei obiecțiilor și propunerilor autorităților publice și recomandărilor societății civile; (6) elaborarea versiunii finale a proiectului de act normativ. [...]

Potrivit art.32 din Legea nr.100/2017,

(1) Proiectul actului normativ, însoțit de nota informativă, se transmite spre avizare autorităților publice responsabile de implementarea prevederilor conținute în proiect, instituțiilor interesate, precum și reprezentanților societății civile, care întocmesc și prezintă autorului proiectului avizele la proiect.

(2) Proiectele actelor normative care țin de domeniile de competență ale Procuraturii Generale, Băncii Naționale a Moldovei, Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, precum și ale altor autorități publice autonome, se transmit acestora spre avizare. [...]

Subsidiar, în conformitate cu art.35 din legea menționată,

¹ Publicată în Monitorul Oficial nr. 7-17 din 12.01.2018, art. 34;

(1) *Expertiza anticorupție este obligatorie pentru toate proiectele actelor normative, inclusiv pentru proiectele actelor normative elaborate de deputații în Parlament [...].*

De reținut că, în Nota informativă la proiect, la compartimentul „*Avizare și consultare publică*”, se menționează că, proiectul a fost plasat pe pagina oficială a Parlamentului, fiind oferită, practic, o zi publicului și celor interesați pentru consultare, până la votarea acestuia în primă lectură.

La compartimentele constatările expertizei se indică faptul că proiectul de lege urmează a fi expertizat [...].

Prin urmare, **contrar normelor legale imperative, în Comisiile parlamentare și în ședința plenară a Parlamentului a fost prezentat pentru examinare un document la etapa de versiune inițială, care nu a trecut etapele obligatorii stabilite de lege, pentru obținerea calității juridice de proiect al unui act normativ.**

Or, potrivit art.74 alin.(3) din Constituție,

Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative ale deputaților acceptate de acesta sunt examinate de Parlament în modul și după prioritățile stabilite de Guvern, inclusiv în procedură de urgență. **Alte propuneri legislative se examinează în modul stabilit.**

Corelat cu art.1 alin.(3) din Constituție, sub aspectul principiului legalității considerăm că, adoptarea unei legi de modificare a unei legi organice, cu încălcarea prevederilor, care vizează procedura de elaborare, formare, consultare publică, expertizare și adoptare a legii – este contrară normei Constituționale, inclusiv din perspectiva promovării calității legii sub imperiul principiilor legalității, oportunității, coerenței, stabilității și predictibilității normelor juridice.

Curtea a relevat în jurisprudența sa că, la baza statului de drept, consacrat de art.1 alin.(3) din Constituție, stă principiul legalității. Nici o lege și nici un alt act juridic, care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică (art.7 din Constituție).

Înalta Curte a menționat în *Hotărârea sa Nr. 27 din 20.09.2013* că, „[...] legalitatea, ca principiu de bază al statului de drept, presupune **conformitatea normei sau a actului juridic cu normele superioare care stabilesc condiții de procedură privind edictarea normelor juridice.** Comportamentul legal vizează atât activitatea de legiferare a Parlamentului, cât și stabilirea normelor interne de organizare și funcționare, care au o conexiune directă cu procesul legiferării.”

Mai mult ca atât, Curtea Constituțională în *Hotărârea nr.3 din 09.02.2012* a statuat următoarele,

„66. Analizând argumentele invocate de către autoritățile publice pentru justificarea intervențiilor în structura sistemului judecătoresc în scopul promovării proiectului Legii nr.163, Curtea a constatat **lipsa de consecutivitate în acest proces, discrepanța, tendențiozitatea, neargumentarea juridică, științifică, statistică, practică etc. a propunerilor.** Modificările operate nu se înscriu în bazele conceptuale ale reformei judiciare și de drept în Republica Moldova, care pe parcursul anilor s-a dovedit a fi una coerentă, echilibrată, argumentată prin analize și investigații multilaterale, optimizarea sistemului judecătoresc fiind în câmpul constituțional și legal.”

Prin urmare, raționamentele expuse de către Curte în pct.66 din *HCC nr.3 din 09.02.2012* sunt eminamente aplicabile și situației determinată de legea contestată. Or, discrepanța, tendențiozitatea, neargumentarea juridică, științifică, practică a legii de modificare a *Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură*, cât și

recunoașterea neconstituționalității unor prevederi similare prin *Hotărârea nr. 13 din 21 mai 2020*, determină încălcarea principiilor statului de drept, puterea legislativă desconsiderând principiul separării și colaborării puterilor în stat, enunțat în articolul 6 din Constituție, și, drept consecință, principiul constituțional al independenței procurorului ca exponent al autorității judecătorești.

Nu este pus la îndoială faptul că, Parlamentul este în măsură să decidă asupra modalităților, procedurilor și condițiilor în care procedează la luarea unor măsuri, potrivit principiului autonomiei regulamentare, în virtutea căruia el își stabilește modul de organizare și desfășurare a propriilor activități. Însă, aceste reguli interne nu trebuie să depășească condițiile impuse de normele constituționale și reglementările procedurale de adoptare a legilor.

Examinând autonomia regulamentară parlamentară consacrată în art.64 alin.(1) din Constituție în comun cu alte prevederi legale, aceasta nu poate fi absolutizată, întrucât supremația Constituției reprezintă un principiu general, a cărui respectare este obligatorie, inclusiv pentru autoritatea legiuitoare, care nu poate adopta acte legislative și aproba reguli procedurale parlamentare contrar dispozițiilor sau principiilor Constituției.

Astfel, considerăm că, adoptarea legii contestate, în regim de urgență maximă, fără avize și expertize, fără a respecta propriile reguli interne de legiferare, constituie un act de sfidare, de către Parlament, a principiului constituțional al legalității – Articolul 1 alin.(3) raportat art.23 alin.(2) – Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle, art.74 alin.(3) – Adoptarea legilor și a hotărârilor.

Subsidiar, circumstanțele menționate indică direct la aplicabilitatea și încălcarea art.74 din Constituție sub aspectul examinării propunerilor de lege în modul stabilit (art.74 alin.(3) din Constituție).

În raport cu principiul constituțional al legalității va fi argumentată aplicabilitatea în mod detaliat și a normelor constituționale înserate la articolele 6, 20, 23, 26, 74, 115, 124, 125, 125¹ din Constituție, *infra*.

B. Incidența art.6 raportat la art.54, 124, 125, 125¹ din Constituție

Principiul fundamental aflat la baza organizării și funcționării statului este separația celor trei puteri: legislativă, executivă și judecătorească, iar exercițiul lor armonios presupune că fiecare autoritate are un domeniu separat și special în care își manifestă plenipotențiar competențele.

Fiecare dintre aceste autorități este investită cu prerogative strict delimitate, nici una dintre ele neavând posibilitatea de a uzurpa atribuțiile celorlalte [*§5 din Hotărârea Curții Constituționale Nr. 35 din 10.10.2000*].

Separația puterilor în stat, în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească presupune instituirea unui sistem de garanții, restricții și echilibre, care ar exclude posibilitatea dominării uneia dintre ele, ar asigura funcționarea autonomă a fiecărei ramuri a puterii, precum și colaborarea lor [*§2 din Hotărârea Curții Constituționale Nr. 5 din 18.02.2011*].

Respectarea principiului separării puterilor, astfel după cum a indicat Curtea Constituțională, implică nu doar faptul că nici una din ramurile puterii nu intervine în competențele unei alte ramuri, dar și faptul că nici una dintre aceste ramuri nu își va neglija atribuțiile pe care este obligată să le exercite în domeniul specific de

activitate - îndeosebi atunci când o astfel de obligație este statuată în Legea Supremă sau a fost impusă printr-o hotărâre a Curții Constituționale, instanță care, în virtutea art.134 din Constituție, asigură, în cele din urmă, realizarea principiului separării puterii de stat [*§51 din Hotărârea Curții Constituționale Nr. 33 din 10.10.2013*].

Prin urmare, ținem să menționăm că, **prin modificările operate în Legea cu privire la Procuratură este grav afectat principiul separației puterilor în stat.**

Astfel, potrivit prevederilor Constituționale și potrivit construcției Legii Supreme, Procuratura este inclusă în Constituție – în Capitolul IX, sub denumirea „Autoritatea Judecătorească”, Secțiunea a 3-a, respectiv, făcând parte indispensabil din autoritatea judecătorească, contribuie la înfăptuirea justiției.

Mai mult ca atât, potrivit art.124 alin.(1) din Constituție,

Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești, ce contribuie la înfăptuirea justiției, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, societății și statului prin intermediul procedurilor penale și al altor proceduri prevăzute de lege.

În ordinea enunțată vom puncta faptul că, prin instituirea unui mecanism de evaluare a performanțelor Procurorului General de către o Comisie de evaluare constituită *ad hoc*, se intenționează a promova limitarea garanțiilor de protecție împotriva oricăror intervenții și imixțiuni în activitatea Procurorului General, care ar trebui net superior asigurată, având în vedere garantarea Constituțională a mandatului acestuia.

Respectiv, prin introducerea în *Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură* a art. 31¹ – se încearcă a elimina din independența și inviolabilitatea Procurorului General.

Suplimentar, legea supusă dezbaterii, vine să instituie manevre de control a puterii executive (din care face parte Președintele Republicii și Ministerul Justiției), asupra componentei autorității judecătorești – Procuratura, prin instituirea unor mecanisme arbitrare, ambigue, lipsite de claritate și care intervin spre eliminarea rolului garantului independenței și imparțialității procurorilor – a Consiliului Superior al Procurorilor.

Mai notăm, totodată, că actualul cadru legal stabilește regulile de evaluare a procurorilor, fie în mod ordinar – o dată la 4 ani, cât și extraordinar – în cazuri expres prevăzute de lege (art.28-31 din *Legea nr.3/2016*).

Având în vedere procedura de evaluare a performanțelor Procurorului General în raport cu procedura de evaluare a performanțelor procurorilor în funcție, este inacceptabil ca pentru mandatul de Procuror General să existe garanții mai puține în procesul de evaluare, atât sub aspectul temeiurilor de inițiere a evaluării, cât și a limitelor și a termenelor de evaluare.

Mandatul Procurorului General, fiind unul de rang constituțional, este complex și dificil, dar are un rol important în arhitectura organelor de drept ale statului și este o certitudine juridică, socială și morală că asumarea acestuia este o decizie complicată.

Notăm drept fundament de analiză, că legea trebuie să ia în considerație și actualitatea problemelor abordate, să rezulte din realitățile de adoptare, să ia în calcul impactul și rezultatele normelor stabilite și să asigure convergența cu alte acte normative de aceeași valoare.

Respectiv, menționăm că, nici un alt mandat de rang constituțional nu este

supus unei asemenea evaluări, iar evaluarea performanțelor Procurorului General de către o comisie constituită din membri propuși de către alte autorități statale, altele decât cea judiciară, ponderea cărora este determinantă în adoptarea deciziilor, este o măsură exagerată și disproporțională, existând riscuri întemeiate aferente neconstituționalității acesteia în măsura în care prin instituirea acesteia se sfidează principiul separației puterilor în stat, precum și se diminuează rolul de garant al independenței și imparțialității procurorilor al Consiliului Superior al Procurorilor.

Astfel, una dintre ingerințele admise, o constituie prevederea de la art.31¹ alin.(2), introdusă prin legea de modificare nr. 102 în Legea nr. 3/2016, potrivit căreia,

(2) Evaluarea performanțelor Procurorului General se inițiază (!) la sesizarea Președintelui Republicii sau a cel puțin 1/3 din membrii Consiliului Superior al Procurorilor. Evaluarea performanțelor Procurorului General nu poate avea loc mai des decât o dată pe an.

Or, din interpretarea normei pre-citate, se atestă faptul că prin depunerea sesizării, în mod automat se declanșează procedura evaluării Procurorului General, la inițiativa unui exponent a puterii executive – a Președintelui, sau la inițiativa unui număr de 1/3 din membrii Consiliului Superior al Procurorilor, care la fel există riscuri de a considera că pot reprezenta exponenții puterii executive, care i-au numit.

De cealaltă parte, nu a fost instituit nici un mecanism de „filtrare” a sesizărilor abuzive, neîntemeiate sau repetitive, fapt ce, în opinia noastră, constituie o omisiune legislativă, care la fel contravine principiului legalității.

Sub paravanul dreptului de „sesizare” din conținutul art. 31¹ alin. (2) din Legea nr.102 din 24.08.2021 de modificare a Legii nr.3/2016, al Președintelui Republicii Moldova, se încearcă a elimina din independența și inviolabilitatea Procurorului General în vederea instituirii unor pârgii de control asupra puterii decizionale a acestuia de către puterea executivă, iar admiterea unei asemenea ingerințe nejustificate, va crea precedente periculoase.

Totodată, potrivit art. 31¹ alin. (3) introdus prin legea de modificare nr. 102 în Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură,

(3) Comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General se constituie în termen de 10 zile din momentul inițierii procedurii de evaluare. Aceasta este constituită din 5 membri, dintre care unul este propus de Președintele Republicii, unul de Ministrul Justiției, unul de Consiliul Superior al Magistraturii, unul de Consiliul Superior al Procurorilor și unul de Procurorul General. Faptul că nu au fost înaintate propuneri pentru componența comisiei nu împiedică constituirea acesteia dacă au fost propuși membri din partea a cel puțin 3 subiecți. Lucrările comisiei sunt deliberative dacă la ele participă majoritatea membrilor indicați în actul de constituire.

Consemnăm faptul că, aparența constituirii acestei comisii de către Consiliul Superior al Procurorilor, constituie o simplă mimare a constituționalității normelor adoptate și o imitare a respectării independenței Consiliului Superior al Procurorilor, autoritate care însă în realitate, nu are dreptul să decidă nici măcar asupra admisibilității sesizării Președintelui Republicii Moldova sau a membrilor minoritari ai acestuia.

În ordinea expusă, considerăm că, instituirea procedurii de evaluare a performanțelor Procurorului General de către o comise de evaluare constituită din membri propuși de către alte autorități politizate, din cadrul

altor puteri ale statului decât cea judiciară, ponderea căroră este determinantă în luarea deciziilor ca rezultat al evaluării, contravine spiritului Constituției și principiului separării puterilor în stat, precum și diminuează rolul de garant al independenței și imparțialității procurorilor a Consiliului Superior al Procurorilor.

Mai mult decât atât, regula potrivit căreia, „*Faptul că nu au fost înaintate propuneri pentru componența comisiei nu împiedică constituirea acesteia dacă au fost propuși membri din partea a cel puțin 3 subiecți. Lucrările comisiei sunt deliberative dacă la ele participă majoritatea membrilor indicați în actul de constituire*” este determinată de interesul creării unui mecanism, care ar permite constituirea comisiei de evaluare exclusiv din exponenți externi sistemului organelor Procuraturii, desemnați de Președintele Republicii, Ministerul Justiției și Consiliul Superior al Magistraturii (după caz, reprezentat de un președinte intermar), care vor decide asupra raportului de evaluare.

Prin urmare, prin prisma dreptului comparat, vom puncta că, în sistemele în care Procuratura nu se află în cadrul puterii legislative sau executive, Consiliul procurorilor, comisiile disciplinare și de calificare trebuie să fie organe independente din cadrul sistemului, transformând această instituție într-un organ care se aliniază la standardele Consiliului Europei.

Această premisă, care presupune existența unui organ funcțional, independent, autonom și transparent este acceptată pe plan internațional ca element necesar al unui sistem juridic efectiv și eficient statuată temeinic în Ghidul ONU cu privire la rolul procurorilor, adoptată în anul 1990 și *Recomandarea Consiliului Europei privind rolul procuraturii în sistemul justiției penale, adoptată în anul 2000*.

De asemenea, conform recomandărilor OSCE din anul 2009 expuse în raportul de evaluare a Consiliului Superior al Procurorilor (CSP), scopul constituirii CSP este de a garanta autonomia, obiectivitatea și imparțialitatea procurorilor față de influența externă, inclusiv din partea Legislativului și Executivului.

Totodată, standardele internaționale privind independența judiciară, obligă ca **evaluările performanțelor să nu fie niciodată utilizate ca mijloc de influență politică, spre exemplu ca sancțiune, demitere sau retrogradare a unei persoane „incomode” din punct de vedere politic sau a judecătorilor/procurorilor „nedocili”**.

În unele jurisdicții, sistemele instituționalizate de evaluare a performanțelor sunt chiar considerate incompatibile cu statutul independenței judecătorului/procurorului.

Subsidiar, prin diminuarea rolului procurorilor în Consiliul Superior al Procurorilor, prin reducerea, practic la zero, a rolului acestuia aferent propunerii (formale) de demitere a Procurorului General, adresate Președintelui Republicii Moldova în raport cu o Comisie de evaluare a performanțelor Procurorului General, a cărui raport este prezentat Consiliului Superior al Procurorilor, Parlamentul a sfidat în mod flagrant art. 6 din Legea Supremă.

Într-un stat de drept, temelia organizării și funcționării mecanismului instituțional de stat îl constituie principiul separării puterilor în stat, prevăzut în articolul 6 din Constituție.

Fiind un principiu fundamental al statului de drept, separația puterilor are vocația să asigure evitarea concentrării întregii puteri în mâna unei singure autorități (de natură individuală sau colectivă). El presupune o distribuție a puterii, pentru a fi exercitată, unor instanțe diferite și independente, înzestrate cu atribute și prerogative de conducere. În cadrul competențelor ce le sunt conferite, fiecare putere (legislativă, executivă și judecătorească) deține și exercită o serie de atribuții aflate în afara oricărei imixțiuni reciproce. Potrivit principiului separației puterilor, nici una dintre cele trei puteri nu prevalează asupra celeilalte, nu se subordonează una alteia și nu își asumă prerogative specifice celorlalte [§17 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 23 din 09.11.2011].

Mai punctăm, totodată, că potrivit standardelor internaționale, afirmațiile privind necesitatea asigurării independenței judecătorilor sunt valabile și pentru procurori, iar conform *Linilor directoare ale ONU privind rolul procurorilor*:

“4. Statele membre trebuie să se asigure că procurorii sunt capabili să își exercite atribuțiile profesionale, fără nicio intimidare, impediment, hărțuire, ingerințe necorespunzătoare sau expunerea nejustificată la răspundere civilă, penală sau de altă natură.”

Potrivit avizelor elaborate referitor la standardele de independență a justiției s-a constatat că, tocmai **caracterul apropiat și complementar al misiunilor judecătorilor și procurorilor, creează cerințe și garanții similare** în ceea ce privește statutul și condițiile desfășurării serviciului. **Acesta este motivul pentru care este necesar să se prevadă un mandat potrivit și reglementări adecvate cu privire la promovare, măsuri disciplinare și demitere².**

În același context și Raportul Comisiei de la Veneția “Privind standardele europene referitoare la independență sistemului judiciar: Partea II - Organele de urmărire penală”, adoptat la cea de-a 85 sesiune plenară (17-18 decembrie 2010), prevede:

“42. Trebuie luat în considerare faptul că există un risc de presiune populistă în anumite cauze ce pot apărea în fața Parlamentului, dar și faptul că responsabilitatea în fața acestuia poate pune presiune indirectă asupra unui procuror care să evite să ia decizii nepopulare sau care să ia decizii care vor fi populare pentru legislativ. Prin urmare, ar trebui exclusă responsabilitatea în fața Parlamentului în cauze individuale cu privire la decizii de urmărire sau neurmărire penală.”

Totodată, Ghidul ONU din 1990 cu privire la rolul procurorului statuează, că un sistem juridic eficient în stat este întemeiat pe o Procuratură funcțională, independentă și autonomă.

Consemnăm Onoratei Curți, despre faptul că Principiile de funcționare a Procuraturii își au dezvoltare în:

- (i) **Recomandările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei (Rec(2000)19** privind rolul procurorului în sistemul justiției penale, în alte acte cu valoare de standard (Liniile directoare cu privire la Etica și Comportamentul Procurorilor „Liniile directoare de la Budapesta”, adoptate la Conferința Procurorilor Generali din Europa la 31 mai 2005;
- (ii) **Recomandările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei**

² Avizul nr.9(2014) al Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni privind normele și principiile europene referitoare la procurori “Carta de la Roma”, pct.53 din nota explicativă; Avizul nr.13(2018) al Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni „Independența, responsabilitatea și etica procurorilor” pct.14.

(2012)¹¹ privind rolul procurorilor înafara sistemului de justiție penală;

- (iii) **Recomandarea 1604 (2003) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei** privind rolul procuraturii într-o societate democratică bazată pe statul de drept – acte care, de rând cu altele, recunosc importanța instituției Procuraturii ca autoritate ce contribuie la eficacitatea sistemului de justiție, susținând că **independența și autonomia nu sunt date procurorilor în propriul lor interes, ci sunt acordate în interesul supremației legii și a celor care caută și doresc înfăptuirea justiției.**

Potrivit modificărilor adoptate însă, se atestă că acestea urmăresc simpla instituire a unui **control efectiv** asupra activității Procurorului General în exercițiu, iar dintr-un act cu caracter normativ, îl transformă într-un act de aplicabilitate individuală.

Reamintim faptul că, necesitatea asigurării independenței Procuraturii a fost supusă dezbaterilor și de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova, bunăoară, în *Hotărârea Curții Constituționale din 23 septembrie 2013*, privind controlul constituționalității unor prevederi din Hotărârea Parlamentului nr. 3 din 15 februarie 2013, prin care a fost confirmată neadmiterea solicitării informațiilor asupra unor cauze penale concrete și nici audierea procurorilor cu privire la cauze concrete, deoarece aceste acțiuni încalcă evident dispozițiile constituționale care stabilesc **separația puterilor în stat**, independența procurorilor și supunerea lor numai legii.

Din totalitatea considerentelor enunțate, se atestă faptul că Legea nr. 102 din 24.08.2021 de modificare a Legii nr. 3/2016, intervine în sfera de incidență a articolului 6 din Constituția Republicii Moldova.

C. Incidența art.20 din Constituție – accesul liber la justiție; art. 26 din Constituție – dreptul la apărare și art. 13 CEDO - Dreptul la un remediu efectiv raportat la articolele 4 și 8 alin. (1) din Constituție.

Potrivit consacrărilor jurisprudențiale ale Curții Constituționale specificate în *Hotărârea Nr. 10 din 16.04.2010*, dacă pentru persoanele oficiale exponente ale unui interes politic deosebit accesul la justiție, în funcție de caz, poate fi limitat, a doua categorie de persoane oficiale (n.a. persoanele oficiale exponente ale unui interes public deosebit), în special cele numite pentru durata mandatului, necesită un anumit grad de independență.

Astfel, în aceeași hotărâre, Curtea a indicat că, judecătorii Curții Constituționale, judecătorii Curții Supreme de Justiție, **Procurorul General**, membrii CEC și alte persoane nu pot fi supuse aceluiași tratament precum persoanele politice. Aceste persoane nu pot fi demise până la expirarea mandatului pentru lipsă de loialitate sau pierderea încrederii din partea grupurilor politice care le-au propus sau le-au numit. Dimpotrivă, de la aceste persoane se cere maximă independență și respectarea tuturor rigorilor legalității și imparțialității în exercitarea atribuțiilor. Termenul mandatului exercitat de ei nu poate fi redus pentru motivele subiective menționate.

Mai adăugăm că, potrivit art.13 din *Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*,

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe

naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

Raportând cele enunțate *supra* la normele de drept adoptate prin Legea nr.102 din 24.08.2021 reținem următoarele:

Conform art. 31¹ alin.(7) și (8) înserat în Legea nr. 3/2016 prin legea de modificare,

(7) În urma evaluării performanțelor Procurorului General, comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General întocmește, în termen de cel mult 30 de zile, un raport motivat prin care propune acordarea unuia dintre următoarele calificative: „excelent”, „bine”, „nesatisfăcător”. Raportul cu calificativul propus se prezintă Consiliului Superior al Procurorilor.

(8) Consiliul Superior al Procurorilor examinează raportul comisiei de evaluare a performanțelor Procurorului General. În rezultatul examinării, Consiliul Superior al Procurorilor adoptă o hotărâre cu privire la acordarea unuia dintre calificativele „excelent” „bine”, „nesatisfăcător” sau, dacă consideră că evaluarea efectuată de comisie a avut loc cu încălcarea procedurii și această încălcare a avut un efect determinant asupra rezultatelor evaluării, adoptă o hotărâre de restituire a raportului pentru repetarea procedurii de evaluare a performanțelor. La repetarea procedurii de evaluare a performanțelor, comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General este obligată să ia în considerare obiecțiile formulate de Consiliul Superior al Procurorilor.

Articolul instituie un mecanism extrem de sensibil, cu privire la evaluarea performanțelor Procurorului General și aprecierea potrivit unor calificative vagi, abstracte, aspect la care însă vom reveni în cele ce urmează.

Se atestă însă că subiectul evaluat (i.e. Procurorul General) se va afla, în afara oricărei garanții, la discreția și atitudinea subiectivă a membrilor comisiei.

Legea nu reglementează însă posibilitatea de contestare în fața unei autorități jurisdicționale a rapoartelor de evaluare, ori, în acest mod, nu sunt respectate exigențele dreptului la un remediu/recurs efectiv, așa după cum prevede art.13 din Convenția europeană a Drepturilor Omului și după cum este consfințit în avizele de specialitate, în vederea asigurării că, persoana afectată în drepturile sale să aibă dreptul la un remediu în fața acțiunilor arbitrare sau abuzive ale unor entități.

Analizând sub aspect comparativ, se atestă că potrivit Legii nr.84/2016 privind re-evaluarea tranzitorie a judecătorilor și procurorilor din Albania, s-a stabilit expres că,

Persoana evaluată, care și-a exercitat dreptul de a face recurs împotriva deciziei Comisiei se suspendă ex lege din funcțiile sale în așteptarea deciziei Camerei de Apel. În perioada de suspendare, evaluatul trebuie să aibă dreptul de a primi 75% din salariu în conformitate cu articolul F alineatul 5 din anexă din Constituție.

Atragem atenția asupra faptului că, în acest caz, abordarea este bazată pe garanții semnificative acordate persoanei supuse evaluării – care în primul rând *au izvor constituțional*.

În contradictoriu, legiuitorul nu a stabilit posibilitatea contestării raportului de evaluare în instanța de judecată, situație care reprezintă o derogare clară de la dreptul de recurs în fața unei instanțe independente și imparțiale.

Așadar, consecința art.13 din Convenție impune o cale de atac internă în fața unei „instanțe naționale competente”, care să ofere posibilitatea de a obține examinarea conținutului unui „capăt de cerere justificabil” bazat pe Convenție [*De Souza Ribeiro împotriva Franței (MC), 2012, §78; Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României (MC), 2014, §148*] și acordarea unei reparații corespunzătoare.

Pentru a fi efectivă, o cale de atac trebuie să fie capabilă să ofere în mod direct o reparație pentru situația criticată [*Pine Valley Developments Ltd și alții împotriva Irlandei, decizia Comisiei, 1989*].

Termenul „efectiv” înseamnă că respectiva cale de atac trebuie să fie corespunzătoare (adecvată) și accesibilă răspunzând, ea însăși, obligației de celeritate [*Paulino Tomás împotriva Portugaliei (dec.)*, 2003; *Çelik și Îmret împotriva Turciei*, 2004, §59]. **Calea de atac trebuie să permită denunțarea pretensei încălcări a Convenției. Căile de atac trebuie să fie accesibile persoanei în cauză.**

Calea de atac impusă de art.13 trebuie să fie „efectivă” atât în fapt, cât și în drept [*Menteş și alții împotriva Turciei*, 1997, §89; *İlhan împotriva Turciei (MC)*, 2000, §97].

Prin urmare, în condițiile în care raportul de evaluare, care reprezintă actul întocmit de către comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General, care poate sta la baza unei eventuale hotărâri a Consiliului Superior al Procurorilor privind atribuirea calificativului „nesatisfăcător” și propunerea eliberării din funcție a Procurorului General, potrivit legii de modificare adoptate – nu poate fi contestat în fața unei instanțe, în acest mod sunt efectiv încălcate prevederile art.13 CEDO coraportat la articolele 4 și 8 alin. (2) din Constituție, art.20 alin. (1) din Constituție – accesul liber la justiție, și art. 26 alin. (2) din Constituție – dreptul la apărare.

D. Incidența art.23 din Constituție - Principiul clarității și accesibilității normei legale, raportate la art.1 alin.(3), 6, 20, 23, 26, 74, 115, 124, 125, 125¹.

Curtea Constituțională, în §99 al *Hotărârii Nr. 12 din 04.06.2013*, a reținut că articolul 23 alin.(2) din Constituție pune în sarcina statului obligația de a face accesibile toate legile și actele normative. Deși articolul 23 din Constituție cuprinde expres doar criteriul de accesibilitate și claritate al legii, Curtea Europeană, prin jurisprudența sa, impune ca **normele adoptate de autoritățile publice să fie inclusiv suficient de precise, previzibile și să corespundă principiului reglementării specifice**. Curtea a constatat că, rigorile impuse de art.23 alin.(2) din Constituție, precum obligația statului de a asigura fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile și de a face accesibile actele normative, includ principiile Convenției Europene și ale jurisprudenței Curții Europene de a asigura precizia, previzibilitatea legii și reglementarea specificativă.

Orice act normativ trebuie să respecte principiile și normele constituționale, precum și exigențele de tehnică legislativă, menite să asigure claritatea, previzibilitatea, predictibilitatea și accesibilitatea actului.

Legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă, să prevadă elementele ce disting particularitățile lor [*§108 din Hotărârea Curții Constituționale Nr. 13 din 15.05.2015*].

Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei

conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție [*§10 din Hotărârea Curții Constituționale nr. Nr. 26 din 23.11.2010*].

În acest sens, Curtea a reținut că, la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate [*§50-51 din Hotărârea Nr. 26 din 27.09.2016*].

Curtea Europeană, la fel, a statuat că, nivelul de precizie al legislației interne „depinde într-o măsură considerabilă de conținutul actului normativ avut în vedere, domeniul pe care este menit să-l acopere, numărul și statutul celor cărora le este adresat” [*Chorherr v. Austria, 25 august 1993, §25*].

A mai consacrat aceasta că, testul preciziei legii impune ca legea, în situațiile în care oferă o anumită marjă de discreție, să indice cu suficientă claritate limitele acesteia [*Silvei și alții v. Regatul Unit, 25 martie 1983, § 80*].

Raportând textul celor menționate la conținutul normelor legale adoptate prin Legea nr. 102 de modificare a Legii nr. 3/2016, reținem că textul normei art. 31¹ abundă în formulări vagi care nu răspund cerințelor de claritate și previzibilitate.

Amintim astfel că potrivit art. 31¹ alin. (1) din Legea de modificare nr. 102 din 24.08.2021 a Legii nr. 3/2016,

(1) **În scopul aprecierii activității și a corespunderii cu funcția deținută**, performanțele Procurorului General se evaluează de către o comisie de evaluare a performanțelor Procurorului General, constituită ad-hoc de Consiliul Superior al Procurorilor.

Respectiv, nu este clar conținutul și înțelesul sintagmelor „*aprecierea activității*” sau „*corespunderea cu funcția deținută*”.

Se atestă că, potrivit cadrului normativ, Procurorului General îi sunt atribuite două arii de competență – aria procesual-penală și aria administrativă (managerială).

Activitatea și aria procesual-penală exercitată de către acesta, îi acordă *per se* – calitatea de procuror, inclusiv de procuror ierarhic superior, iar pe acest segment, îi revin atribuțiile și funcțiile prevăzute de Codul de procedură penal, pe cauze penale concrete, activitate care *a priori* nu poate constitui obiect al controlului de către comisia de evaluare astfel instituită, întrucât controlul procedurii urmăririi penale poate fi efectuat doar de către instanța de judecată.

Pe de altă parte, în cealaltă arie de activitate – managerială, acestuia îi revin competențele și atribuțiile prevăzute la art. 11 lit. a), b), d), e), f), g), j) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură.

De reținut că, domeniul administrativ este supus controlului, din partea Consiliului Superior al Procurorilor în corespundere cu art.70 alin. (1) lit.c), d), g), h), i), k), n), r), s), t) din Legea nr.3/2016. Totodată, controlul asupra activității Procurorului General este exercitat și în cadrul Adunării Generale a Procurorilor, conform art.65 alin. (3) și art.67 alin.(1) lit. b), c) din Legea nr.3/2016.

Din considerentele supuse examinării, se atestă că legea de modificare **nu instituie limitele controlului și evaluării care poate fi efectuată de către comisia de evaluare a performanțelor Procurorului General**, nu este clar dacă controlul (i) vizează activitatea procesual-penală a Procurorului General (care,

reiterăm, *a priori* nu poate fi supusă controlului); (ii) vizează activitatea managerială a Procurorului General; sau (iii) vizează ambele componente.

Respectiv, prevederile legale contestate, ar conduce la un eventual vid legislativ, lăsând loc arbitrariului în activitatea comisiei de evaluare a performanțelor Procurorului General.

Dintr-un alt punct de vedere, reamintim că, nici sintagma „*corespunderii cu funcția deținută*” nu se bucură de suficientă previzibilitate sau claritate, întrucât o persoană în cadrul exercitării mandatului constituțional, se prezumă că corespunde funcției deținute, iar această corespundere a fost stabilită prin procedurile de selectare a candidaturii acestuia.

Pe lângă acestea, articolul este lacunar și din perspectiva criteriilor în baza cărora Procurorul General urmează a fi evaluat, pentru a efectua „aprecierea activității” și a determina „corespunderea cu funcția deținută”.

E. Incidența art.124, 125 și 125¹ din Constituție – Garanțiile de independență și autoadministrare a Procuraturii

Modificările la Legea cu privire la Procuratură, operate prin legea de modificare supusă dezbaterii, s-au efectuat cu ignorarea totală a prevederilor constituționale prevăzute la art. 124-125¹ din Legea Supremă, sfidându-se astfel principiul de independență și autoadministrare a procuraturii.

Potrivit art.124 alin.(1) din Constituție,

Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești, ce contribuie la înfăptuirea justiției, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, societății și statului prin intermediul procedurilor penale și al altor proceduri prevăzute de lege.

Procuratura și, evident, procurorii sunt independenți, se supun numai Legii. Este exclusă, astfel, orice subordonare a procuraturii autorității legislative și celei executive, precum și influența sau imixtiunea a unor organe și autorități ale statului în activitatea procuraturii. Procuratura ca parte componentă a autorității judecătorești nu poate fi supusă celorlalte puteri în stat.

Reforma Procuraturii, care a culminat cu adoptarea Legii nr. 3/2016, a fost fundamentată pe instituirea standardelor europene în organizarea și activitatea sistemului Procuraturii, însă, prin adoptarea legii de modificare, au fost compromise eforturile de armonizare a legislației naționale cu standardele comunitare.

Indicăm astfel că, garanțiile de independență și autonomie a Procuraturii și a procurorilor, în special, nu sunt date acestora în propriul interes, ci sunt acordate în interesul asigurării supremației Legii.

O Procuratură, într-un Stat de Drept, în lumina art.1 alin.(3) din Constituție, trebuie să fie susținută și bazată pe principiul autonomiei profesionale pentru consolidarea garantării independenței interne și externe a acesteia.

Garanțiile pentru exercitarea funcției de Procuror General au fost incluse în Legea nr. 3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură, dezbătută în condiții de transparență decizională, avizată, inclusiv de către Comisia de la Veneția.

La acest capitol Legea nr.3 oferă un șir de garanții Procurorului General să-și exercite atribuțiile, iar din interpretarea articolului 3 – se atestă următoarele garanții:

[...] în conformitate cu legea, [...] în condiții de independență de puterile

legislativă, executivă și judecătorească, de orice partid politic sau organizație social-politică, precum și de oricare alte instituții, organizații sau persoane, [...] în baza principiilor legalității, imparțialității, rezonabilității, integrității și independenței procesuale [...]. Independența procesuală este asigurată prin garanții care exclud orice influență politică, financiară, administrativă sau de altă natură asupra procurorului legată de exercitarea atribuțiilor sale [...] este obligat, prin întreaga sa activitate, să asigure supremația legii, să respecte drepturile și libertățile persoanelor, egalitatea lor în fața legii, să asigure un tratament juridic nediscriminatoriu pentru toți participanții la procedurile judiciare indiferent de calitatea acestora [...].

Garantul independenței și imparțialității procurorilor, îl constituie în temeiul art.125¹ din Constituție – Consiliul Superior al Procurorilor, autoritate unică și exclusivă, care este investită cu dreptul de a propune, în condițiile legii, demiterea Procurorului General de către Președintele Republicii Moldova, pentru motive obiective, în temeiul unei proceduri transparente.

Potrivit art.125 alin.(2) din Constituția,

(2) Procurorul General este demis din funcție de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, în condițiile legii, pentru motive obiective și în temeiul unei proceduri transparente.

Norma constituțională pre-citată, prin care Consiliul Superior al Procurorilor este numit drept organ de inițiere a procedurii de demitere a Procurorului General, precum și instituirea prin norma constituțională a unor criterii și/sau condiții exhaustive (*i.e. – în condițiile legii, pentru motive obiective, în temeiul unei proceduri transparente*), a urmărit reducerea la maxim a influenței externe asupra instituției și a oferi independență reală Procurorului General, în raport cu orice gen de imixtiune, fapt ce rezultă din următoarele:

- (i) atribuirea mandatului Procurorului General statut constituțional;
- (ii) condiția de exercitare a mandatului fără drept de reînnoire, astfel înlăturând orice tentație de influențare/presiune asupra lui pentru un nou mandat;
- (iii) rolul pasiv al Președintelui Republicii Moldova și implicare reactivă – doar la demersul Consiliului Superior al Procurorilor, în procesul numirii/demiterii Procurorului General;
- (iv) existența unor motive obiective legale și condiții de transparentă pentru desfășurarea procedurii de demitere a Procurorului General (norma din lege să corespundă literei și spiritului Constituției pentru a asigura cel mai înalt grad posibil de autonomie și independență în exercitarea atribuțiilor).

În acest sens, este neavenită decizia legislativului, de a institui ca rezultatele unei comisii de evaluare, ale cărei limite de control nu sunt prevăzute de lege – să fie luate ca bază de Consiliul Superior al Procurorilor, în vederea inițierii procedurii de demitere a Procurorului General.

Amintim că potrivit art.31¹ alin.(9), inserat în Legea nr. 3/2016 prin Legea de modificare,

În cazul adoptării hotărârii privind acordarea calificativului „nesatisfăcător”, Consiliul Superior al Procurorilor propune Președintelui Republicii eliberarea din funcție a Procurorului General. [...]

În astfel de condiții, Consiliului Superior al Procurorilor, îi revine un rol intermediar dintre Comisia de evaluare și Președintele Republicii Moldova, fiind impus de circumstanțe să-și formeze poziția, în baza actului de evaluare propus de

entitatea ad-hoc, activitatea căreia poate fi influențată de interese politice, pentru inițierea procedurii de demitere a Procurorului General.

Astfel, în sensul normei constituționale înserate în art.125 alin.(2), în cadrul procedurii de evaluare instituite – nu se poate vorbi *ab initio* despre:

- a. asigurarea rolului decizional și primordial al Consiliului Superior al Procurorilor în luarea deciziei de demitere a Procurorului General; și
- b. demiterea Procurorului General, pentru motive obiective, în condițiile legii și în temeiul unei proceduri transparente.

Corespunzător, se atestă o încălcare flagrantă a dispozițiilor constituționale prevăzute la art.124, 125 și 125¹ din Constituție.

În context, sunt relevante constatările Curții Constituționale specificate în *Hotărârea nr.8 din 20.05.2013* unde, Înalțul for constituțional, în paragraful 74 a reținut că,

„În scopul garantării independenței persoanei ce exercită o funcție de demnitate publică, normele constituționale și legale impun respectarea exercitării termenului mandatului. De regulă, **destituirea presupune o procedură mai complicată decât numirea în funcție sau cel puțin una echivalentă.**”

Mai adăugăm faptul că, în avizul Curții Constituționale nr.5 din 19.04.2019, Înalta Curte a indicat că, **Procuratura trebuie să fie protejată de orice ingerințe sau influență din partea legislativului sau executivului.**

La fel de relevant este și textul Părții a 2-a a Raportului Comisiei de la Veneția privind standardele europene referitoare la independența sistemului judiciar, CDL-AD(2010)040 din decembrie 2010, în care se menționează că,

„...Modalitatea în care este numit și revocat Procurorul General joacă un rol **foarte important** în cadrul sistemului menit să garanteze funcționarea corectă a procuraturii...”.

Cele evocate, cu referire la normele constituționale și legale naționale relevante, standardele promovate de structurile internaționale abilitate aferente modului de organizare și funcționare a Procuraturii ca parte componentă a Autorității judecătorești, într-o societate democratică ce împărtășește valorile statului de drept, **impun concluzia despre caracterul defectuos și neavenit a legii de modificare și completare a Legii nr.3/2016, pentru o bună funcționare, în spirit constituțional, a Procuraturii în general, și pentru exercitarea în condiții de autonomie și independență funcțională a mandatului Procurorului General.**

Competența Consiliului Superior al Procurorilor prevăzută în lege rezultă din statutul și atribuțiile constituționale ale acestuia, în calitate de garant al independenței procurorilor și organ de autoadministrare al Procuraturii.

Atribuțiile de control și avizare pe subiecte de management ale Consiliului Superior al Procurorilor, stabilite expres și fără echivoc în lege, reprezintă o confirmare a rolului său pro-activ, în raport cu activitatea Procurorului General, care rezultă din norma constituțională.

În această ordine de idei, Curtea Constituțională, în *Hotărârea Nr.13 din 21.05.2020*, în pct.85 a statuat următoarele:

„Curtea menționează că articolul 125 alin. (2) din Constituție prevede explicit autoritățile cu atribuții decizionale în procesul de demitere din funcție a Procurorului General, acestea fiind Consiliul Superior al Procurorilor și Președintele Republicii Moldova. Comisia de la Veneția observă, în opinia sa *amicus curiae* nr. 972/2019 despre amendamentele la Legea cu privire la Procuratură (CDL-AD(2019)034), §27, o

„diluare” în această situație a competențelor constituționale ale Consiliului Superior al Procurorilor în procesul de demitere a Procurorului General din funcție.”

În pofida opiniei expuse de Comisia de la Veneția, această „diluare” a competențelor constituționale ale Consiliului Superior al Procurorilor, continuă a fi promovată de legislativ, în mod repetat, deși normele supuse controlului constituționalității prin *Hotărârea nr. 13 din 21.05.2020*, sunt similare normelor promovate prin legea de modificare contestată în speță.

Din această perspectivă, reiterăm că, propunerea de **instituire prin lege a unei comisii de evaluare a performanțelor Procurorului General**, este o încercare de a implica o entitate de factură politică pe segmentul acoperit legal și constituțional de Consiliul Superior al Procurorilor sau de instanța de judecată. În esență se propune o dublare a competențelor cu referire la sfera de control a activității Procurorului General și, totodată, un **control indirect asupra activității Consiliului Superior al Procurorilor și a instanței de judecată**, în dependență de domeniul supus evaluării (procesual-penal sau/și administrativ/managerial).

În acest sens, considerăm necesar de a reitera opinia Comisiei de la Veneția în *Amicus Curiae nr. 972/2019*, aferentă amendamentelor la Legea cu privire la Procuratură (CDL-AD(2019)034), §27, prin care indică despre o „diluare” a competențelor constituționale ale Consiliului Superior al Procurorilor în procesul de demitere a Procurorului General din funcție.

Orice redistribuire a competențelor de luare a deciziilor care afectează în mod substanțial mandatul constituțional al unei autorități pretinde un amendament constituțional. În sens contrar, va fi compromis scopul creării unei asemenea autorități la nivel constituțional (a se vedea Opinia amicus curiae nr. 972/2019 despre amendamentele la Legea cu privire la Procuratură (CDL-AD(2019)034), §§ 22, 26).

Deci, este **totalmente inacceptabilă formula propusă în art.31¹**, de evaluare a performanțelor Procurorului General, mai ales că modalitatea de constituire și funcționare a entității abilitate, despre care urmează să ne expunem în continuare, reprezintă o ingerință vădită asupra garanțiilor constituționale de independență funcțională a Procuraturii și ale Procurorului General, în special.

În context de remarcat că, în Nota informativă se indică: *„modificările propuse nu vor afecta independența și autonomia Procuraturii și a Procurorului General, deoarece Consiliului Superior al Procurorilor îi rămâne rolul decisiv la luarea deciziei. Respectiv, modificările sunt în concordanță perfectă cu normele constituționale.”*

Inserarea unor astfel de consacărări în Nota informativă, nu înseamnă neapărat că Legea de modificare este conformă întocmai acestora.

În realitate, norma articolului 31¹ din legea de modificare, ascunde o formă gravă de ingerință nu doar în activitatea Procurorului General, dar și a Consiliului Superior al Procurorilor.

Astfel, deși conștientizăm că asupra acestui aspect a fost expusă poziția în conținutul lit. B din capitolul IV al prezentei sesizări, vom reitera totuși că sintagma *„se inițiază”*, cuprinsă în art.31¹ alin. (2) din Legea nr. 3/2016, inserată prin Legea de modificare, constituie o **cerință cu caracter imperativ de inițiere a procedurii de evaluare a Procurorului General**.

Respectiv, **prin sine actul de sesizare**, fără parcurgerea unei proceduri de admisibilitate a acesteia în fața Consiliului Superior al Procurorilor, nu poate constitui temei automat de declanșare a procedurii de evaluare a performanțelor. Un act de sesizare, ar trebui să parcurgă o procedură de admisibilitate prin prisma determinării dacă există sau nu motive, temeiuri de fapt și/sau de drept de a fi inițiate proceduri de evaluare.

Subsecvent, problema declanșării automate a procedurii de evaluare a activității, duce pe cale de consecință și la apariția unor probleme de constituționalitate ce vizează *per se* activitatea Consiliului Superior al Procurorilor.

Este astfel de neconceput, modalitatea în care 1/3 din membrii, ce reprezintă minoritatea în cadrul autorității constituționale, sunt abilitați prin lege cu declanșarea procedurii de evaluare.

Indicăm la acest capitol, că potrivit art.77 alin.(6) și (7) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratura,

(6) Hotărârile se adoptă în ședință publică, cu votul deschis al majorității membrilor prezenți ai Consiliului Superior al Procurorilor.

(7) Hotărârile Consiliului Superior al Procurorilor sunt motivate, sunt semnate de toți membrii prezenți în ședință și se publică, în termen de 10 zile lucrătoare de la data emiterii, pe pagina web oficială a Consiliului Superior al Procurorilor. Hotărârile Consiliului Superior al Procurorilor sunt semnate olograf sau, după caz, prin aplicarea semnăturii electronice.

Din considerentele enunțate, acordarea dreptului a 1/3 din membrii Consiliului Superior al Procurorilor de a depune „sesizare”, pe lângă Președintele Republicii Moldova, nu poate presupune că această decizie a fost adoptată cu votul majorității membrilor Consiliul Superior al Procurorilor, reprezentând o decizie a unei autorități constituționale.

Considerăm astfel, că un act de sesizare, ar trebui să parcurgă o procedură de admisibilitate prin prisma determinării dacă există sau nu motive, temeiuri de fapt și/sau de drept de a fi inițiate proceduri de evaluare.

A contrario, înaintarea unor acte de sesizare formale, nemotivate și neîntemeiate, fac loc pentru activități abuzive în vederea îndeplinirii unor scopuri arbitrare de către subiecții cu drept de sesizare.

Mai mult ca atât, atentarea la independența Consiliului Superior al Procurorilor sub aspectele invocate, este manifestată prin faptul că numărul membrilor Consiliului care sunt expuși politic, și care intervin în componența acestuia la propunerea autorității legislative și executive (*1 reprezentant al societății civile fiind ales de către Președintele Republicii Moldova, 1 reprezentant - de către Parlament și 1 – de către Guvern*), cu votul inclusiv a unui membru de drept, poate fi suficient pentru declanșarea automată a procedurii de evaluare.

La capitolul independenței Procuraturii și a Procurorului General, vom mai adăuga că, potrivit art 31¹ alin.(2), teza a doua,

[...] Evaluarea performanțelor Procurorului General nu poate avea loc mai des decât o dată pe an.

Astfel, pe parcursul unui mandat constituțional de 7 ani a unui Procuror General, efectuarea evaluărilor anuale, ar genera controale continue și crearea unor medii propice de preluare a controlului activității Procuraturii de către subiecții cu drept de sesizare. Cu atât mai mult, și în lipsa unei prevederi care să instituie un termen înăuntrul căreia evaluarea poate fi desfășurată.

Suplimentar, considerăm că, este un non-sens juridic și factologic să se impună ca Procurorul General să fie supus unei proceduri de evaluare practic în mod repetat, (după selecția acestuia) fără să existe o justificare rezonabilă, fără să fie parcursă o perioadă suficientă de timp.

Poate să fie o măsură exagerată și disproporționată ca Procurorul General, ales, să fie inclus și în procedura de evaluare excepțională, existând riscul unei confuzii de percepție asupra credibilității procedurii de selecție a candidatului la această funcție.

Respectiv, sub aspectele dezbătute, această ingerință, deși prevăzută de lege, nu este proporțională și necesară într-o societate democratică. (incidența art.54 din Constituție)

În temeiul celor menționate, considerăm că, totalitatea aspectelor dezbătute, contravin articolelor 124, 125, 125¹ din Constituție.

Într-o altă ordine de idei, la cercetarea și analiza legislativă și a jurisprudenței constituționale, se atestă că redacția art.31¹ alin.(2)-(10) propune un mecanism aproape identic cu cel de la art.17 alineatele (7)-(8) și art. 58 alineatele (7)-(9) ale Legii nr.128 din 16.09.2019 **pentru modificarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură³, supuse anterior controlului de constituționalitate, fapt care prin sine înseși îl considerăm neconstituțional.**

Potrivit art.140 alin.(2) din Constituție,

(2) Hotărârile Curții Constituționale sunt definitive și nu pot fi atacate.

Subsidiar, menționăm că în Hotărârea Curții Constituționale nr.13 din 21.05.2020, se menționează că,

„...(84) Articolul 58 alin.(7) din Legea cu privire la Procuratură prevede că, la sesizarea Președintelui Republicii sau a ministrului justiției, poate fi instituită o Comisie pentru evaluarea activității Procurorului General. Potrivit alin. (8) al articolului 58 din Lege, dacă sunt întrunite condițiile legale pentru eliberarea din funcție, Comisia de evaluare care are o componență similară celei prevăzute la articolul 17 alin.(7) din Lege întocmește un raport motivat, care este prezentat Consiliului Superior al Procurorilor.

85. Curtea menționează că articolul 125 alin. (2) din Constituție **prevede explicit** autoritățile cu atribuții decizionale în procesul de demitere din funcție a Procurorului General, acestea fiind Consiliul Superior al Procurorilor și Președintele Republicii Moldova. Comisia de la Veneția observă, în opinia sa amicus curiae nr.972/2019 despre amendamentele la Legea cu privire la Procuratură (CDL-AD(2019)034), §27, o „diluare” în această situație a competențelor constituționale ale Consiliului Superior al Procurorilor în procesul de demitere a Procurorului General din funcție.

86. Curtea reiterează, ca și în cazul preselecției candidaturilor pentru funcția de Procuror General, că **este afectat rolul constituțional al Consiliului Superior al Procurorilor** (a se vedea §§75-82 supra), **prin competența oferită Comisiei de evaluare** a activității Procurorului General fiind introdus un mecanism apt să pericliteze scopul urmărit de constituantă prin articolul 125¹ din Constituție: garantarea independenței și a imparțialității procurorilor.”.

Prin Hotărârea Curții Constituționale nr.13 din 21.05.2020, au fost declarate neconstituționale, inclusiv articolul 17 alineatele (2), (3), (5), (6), (7), (8), (9), (9¹) și (11¹) și articolul 58 alineatele (7) - (9) din Legea nr. 3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură.

Cu toate acestea, legea a fost adoptată în pofida faptului că asemenea prevederi au fost anterior recunoscute neconstituționale.

³ Monitorul Oficial nr.295/420 din 21.09.2019;

Or, Legiuitorul prin adoptarea în mod repetat a unor prevederi legislative similare celor declarate anterior neconstituționale – **sfidează obligativitatea și importanța jurisprudenței Curții Constituționale.**

Este extrem de relevant de atenționat că, atribuțiile comisiei de evaluare, specificate în art.31¹ alin. (6) din legea de modificare, îi conferă acesteia competențe de natura unei instanțe extraordinare, fapt ce **contravine cerințelor art.115 alin. (3) al Constituției, care interzice înființarea de instanțe extraordinare.** Iată că o comisie fără un statut cert, este abilitată cu atribuții extraordinare, pentru a evalua într-un termen nelimitat performanțele Procurorului General.

Cu privire la aspectele dezbătute, dar într-o altă dimensiune, se constată că Legea nr.3/2016, a mai fost completată cu reglementări specifice privind răspunderea disciplinară a Procurorului General (norma art.52¹), care în esență repetă fidel mecanismul propus pentru evaluarea performanțelor Procurorului General, inclusiv fiind instituți aceeași subiecți cu drept de inițiere a procedurii disciplinare, aceeași comisie *ad-hoc* constituită cu implicare directă a Președintelui Republicii Moldova sau a 3 membri ai Consiliului Superior al Procurorilor.

Prerogativa Președintelui Republicii Moldova sau a 3 membri din componența minoritară a Consiliului Superior al Procurorilor, de a declanșa automat și de această dată, o procedură disciplinară în privința Procurorului General, o considerăm contrară principiilor Constituționale și a practicilor europene, ori, înaintarea unor acte de sesizare formale, nemotivate și neîntemeiate, fără parcurgerea unei etape de admisibilitate, fac loc pentru activități abuzive în vederea îndeplinirii unor scopuri arbitrare de către subiecții cu drept de sesizare.

Important de menționat, că norma nu oferă claritate nici dacă membrii Consiliului Superior al Procurorilor, care au făcut parte din comisia de evaluare vor participa la examinarea procedurii în calitate de membri ai CSP.

Pentru a exclude repetările, ne limităm la constatarea că toate argumentele care se referă la Articolul 31¹ din lege sunt relevante și pentru norma articolului 52¹.

Totuși, considerăm relevantă expunerea concluziei dlui Karl Lamberg, expertul european în prevenirea corupției și promovarea eticii în sectorul justiției, care prezentând rezultatele evaluării Inspecției Procurorilor din Moldova, a precizat că:

„Persistă necesitatea modificării Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură, în scopul îmbunătățirii statutului independent al Inspecției Procurorilor și în vederea schimbării procedurii disciplinare într-o manieră în care aceasta să fie în totalitate gestionată de Consiliul Superior al Procurorilor și de Colegiul de disciplină și etică.”.

La fel cu privire la răspunderea disciplinară, vom indica asupra Hotărârii din 09.01.2013, pronunțată de Curtea Europeană în cauza Oleksandr Volkov c. Ucrainei, unde Curtea a constatat, atât încălcarea art. 6 din Convenție prin faptul că **reclamantul – judecător al Curții Supreme – nu a beneficiat de garanțiile privind „independența și imparțialitatea instanței”** în procedura disciplinară desfășurată în fața Consiliului Superior de Justiție al Parlamentului și a instanței de control judiciar, cât și încălcarea art.8 din Convenție, prin faptul că, eliberarea sa nelegală din funcția de judecător a constituit o ingerință nejustificată în dreptul la viața privată. **Totodată curtea a statuat că un magistrat nu poate fi sancționat disciplinar de un Consiliu Superior al Magistraturii format în majoritate de**

reprezentanți din afara sistemului judecătoresc. Prin urmare în hotărârea menționată s-a stabilit încălcarea art.6 §1 CEDO, pe motiv de defecte structurale a sistemului de răspundere disciplinară a judecătorilor.

Circumstanțele indicate *supra* și raportate la prevederile constituționale, indică direct la aplicabilitatea și încălcarea art.6, 124, 125 și 125¹ din Constituție.

F. Legea nr.3/2016 a mai fost completată cu art.55¹ – Suspendarea din funcție a Procurorului General, fapt ce determină pe cale de consecință și încetarea mandatelor adjuncților Procurorului General – modificare care urmează a fi examinată inclusiv, prin prisma ingerințelor constituționale în articolele 20, 21, 26, 125¹ din Constituție; articolul 13 CEDO raportat la articolele 4 și 8 alin. (1) din Constituție. Totodată, încetarea mandatelor adjuncților Procurorului General, urmează a fi examinată prin prisma art.43, 54 și art.125 alin.(3) din Constituție.

La acest capitol, consemnăm că prin legea de modificare supusă examinării, a fost completată Legea nr. 3/2016 cu art.55¹,

Mandatul Procurorului General în privința căruia a fost pornită urmărirea penală în condițiile art.270 alin.(7) din Codul de procedură penală **se suspendă de drept** pe perioada urmăririi penale. Președintele Republicii, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, numește un Procuror General interimar pe perioada suspendării în condițiile art.17 alin.(16) din prezenta lege.”

Respectiv, prin efectul legii, din nou prin eludarea rolului Consiliului Superior al Procurorilor, care rezidă din art.125¹ din Constituție, fără examinarea existenței unor temeuri justificate precum prescrie Codul de procedură penală – Procurorul general este suspendat de drept din funcție.

Astfel, potrivit art.2 alin.(1) Cod procedură penală,

(1) Procesul penal se reglementează de prevederile Constituției Republicii Moldova, de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și de prezentul cod.

Conform art.197 alin.(1) pct.3) Cod procedură penală, care stabilește măsurile procesuale de constrângere,

(1) În scopul asigurării ordinii stabilite de prezentul cod privind urmărirea penală, judecarea cauzei și executarea sentinței, organul de urmărire penală, procurorul, judecătorul de instrucție sau instanța, conform competenței, **sunt în drept să aplice față de bănuیت, învinuit, inculpat alte măsuri procesuale de constrângere, cum ar fi: 3) suspendarea provizorie din funcție;**

Potrivit art.200 alin.(1) – (3) Cod procedură penală,

(1) Suspendarea provizorie din funcție constă în interzicerea provizorie motivată învinuitului, inculpatului de a exercita atribuțiile de serviciu sau de a realiza activități cu care acesta se ocupă sau le efectuează în interesul serviciului public.

(3) Suspendarea provizorie din funcție o decide administrația instituției în care activează învinuitul ori inculpatul, în condițiile legii, la demersul procurorului care conduce, sau, după caz, efectuează nemijlocit urmărirea penală. Hotărârea administrației instituției de suspendare din funcție poate fi atacată la judecătorul de instrucție.

În condițiile edictate de Codul de procedură penală, suspendarea provizorie din funcție, este o măsură care poate fi aplicată, la discreția organului de urmărire penală, iar aplicarea unei astfel de măsuri de constrângere nu poate interveni prin efectul legii.

În condiții de legalitate, o asemenea cerere de suspendare din funcție pentru pornirea urmăririi penale, ar urma la fel să fie examinată în modul corespunzător

de Consiliul Superior al Procurorilor, în calitate de garant al independenței procurorilor.

La acest capitol, vom menționa că, procurorii în condiții generale, la fel beneficiază de garanțiile instituite de Codul de procedură penală, or, potrivit art. 55 alin. (1) din Legea nr. 3/2016,

(1) Procurorul în privința căruia este pornită o urmărire penală **poate fi suspendat** din funcție de către Procurorul General, cu acordul scris al Consiliului Superior al Procurorilor. În situații ce nu suferă amânare, Procurorul General îl poate suspenda pe procuror fără acordul Consiliului Superior al Procurorilor, până la următoarea ședință a Consiliului Superior al Procurorilor.

(4) În cazul prevăzut la alin. (1), dacă nu a fost probată vinovăția procurorului sau dacă a fost pronunțată o sentință de achitare ori de încetare a procesului penal pe motiv de reabilitare, suspendarea din funcție încetează, iar procurorul este restabilit în toate drepturile anterioare.

(6) Procurorul poate ataca hotărârea privind suspendarea sa din funcție în instanța de judecată în condițiile legii.

Ținând cont de normele pre-citate, se atestă că prin admiterea aplicării prin efectul legii a unei măsuri procesual-penale de constrângere, în caz de pornire a urmăririi penale în privința Procurorului General,

- (i) se încalcă independența Consiliului Superior al Procurorilor, la examinarea existenței sau nu a riscurilor, care determină aplicarea măsurii procesual-penale de constrângere;
- (ii) se încalcă dreptul la apărare, accesul la justiție și dreptul la un recurs efectiv prin prisma articolelor 20, 26 din Constituție și articolul 13 CEDO raportat la articolele 4 și 8 alin. (1) din Constituție – sub aspectul imposibilității Procurorului General suspendat de drept din funcție, de a ataca/contesta măsura procesual-penală de constrângere;

Cu privire la independența Consiliului Superior al Procurorilor, și aspectele invocate în pct. (ii), menținem expunerile care au fost reținute anterior în conținutul sesizării.

Finalmente, la capitolul respectiv, revenim și la argumentarea incidenței articolelor 43, 54 și 125 alin.(3) din Constituție, sub aspectul încetării mandatelor adjuncților Procurorului General, odată cu suspendarea din funcție a ultimului în legătură cu pornirea în privința acestuia a urmăririi penale.

Reamintim că, legea de modificare supusă contestării, a intervenit cu modificări în conținutul art.18 alin.(4), care prevede că,

Mandatul adjuncților Procurorului General se încheie odată cu mandatul Procurorului General, însă aceștia continuă să-și exercite atribuțiile până la numirea adjuncților noului Procuror General, „*cu excepția cazului în care mandatul Procurorului General încetează prin eliberare din funcție ca urmare a evaluării performanțelor sau a aplicării sancțiunii disciplinare, ori a cazului în care Procurorul General este suspendat din funcție în legătură cu pornirea urmăririi penale în privința sa*”.

Din interpretarea modificării se atestă că, adjuncții Procurorului General își vor înceta activitatea și în cazul suspendării din funcție a Procurorului General în legătură cu pornirea urmăririi penale în privința acestuia, contrar faptului că mandatul acestora este instituit pe durata mandatului Procurorului General.

Astfel, prin suspendarea mandatului Procurorului General, nu se poate presupune că mandatul acesta nu va putea fi reluat, din care considerent se încalcă

securitatea raporturilor de muncă a adjuncților Procurorului General, sub aspectul dreptului la muncă prevăzut la art.43 din Constituție.

Subsecvent, potrivit art.125 alin.(3) din Constituție,

(3) Numirea, transferarea, promovarea și demiterea procurorilor ierarhic inferiori se efectuează de către Procurorul General, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor.

Sub aspectul ierarhiei, adjuncții Procurorului General sunt procurori ierarhic inferiori, iar în lumina art. 125 alin. (3) din Constituție, mandatul anticipat al procurorilor adjuncți ai Procurorului General poate fi dispus doar de către Procurorul General, la Propunerea Consiliului Superior al Procurorilor.

Ținând cont de cele menționate, sub aspectele invocate, se atestă o incidență a articolelor 43 și 125 alin. (3) din Constituție – sub aspectul încălcării securității raporturilor drepturilor de muncă și sub aspectul încălcării procedurii de încetare înainte de termen a mandatului adjuncților Procurorului General, inclusiv în lumina art.54 din Constituție, or, restrângerea dreptului la muncă a persoanei, care deși este prevăzută de lege, nu este necesară într-o societate democratică și nu urmărește un scop legitim fiind încălcat și principiul proporționalității (art.54 alin.(3) din Constituție).

Sub aspectul dreptului la muncă, solicităm respectuos Curții Constituționale, verificarea incidenței art. 43 alin. (1) din Constituție, cu interdicția stabilită Procurorului General, prin legea de modificare contestată, de a mai activa în funcția de procuror, în cazul încetării mandatului de Procuror General în caz de eliberare din funcție urmare a evaluării performanțelor sau aplicării sancțiunii disciplinare.

Or, prin Legea de modificare, au fost aduse completări la art.17 alin.(14) din Legea nr. 3/2016, potrivit căreia,

(14) După încetarea exercitării mandatului, Procurorul General își poate continua activitatea în orice funcție de procuror vacantă, aleasă de el, fiind numit fără concurs, cu excepția cazului în care mandatul încetează prin eliberare din funcție ca urmare a evaluării performanțelor sau a aplicării sancțiunii disciplinare”.

Considerăm neconstituțională o astfel de restrângere a dreptului la muncă a persoanei, care deși este prevăzută de lege, nu este necesară într-o societate democratică și nu urmărește un scop legitim.

Astfel, restrângerea dreptului la muncă urmează a fi corelată cu prevederile art.54 alin.(2) din Constituție, care prevede că,

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

În speță, restrângerea dreptului Procurorului General de a activa în continuare în calitate de procuror nu este justificată de nici unul dintre scopurile invocate în art.54 alin.(2) din Constituție, din care considerent – opinăm că interdicția stabilită contravine art.43 alin.(1) din Constituție corelat cu 54 alin.(2) și (3) din Constituție.

G. Cu referire la completarea art.58 cu alin.(7) și (8) privind cazurile în care Procurorul General poate fi eliberat din funcție

Legea nr. 102 din 24.08.2021 cu privire la modificarea Legii nr. 3/2016, a adus completări și la art.58 cu alin.(7) și (8), prin care au fost incluse cazuri de eliberare a Procurorului General din funcție:

(7) Procurorul General poate fi eliberat din funcție înainte de expirarea mandatului, de către Președintele Republicii, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, în cazul în care, în cadrul evaluării performanțelor efectuate conform prevederilor art. 31¹, obține calificativul „nesatisfăcător”.

(8) Procurorul General poate fi eliberat din funcție înainte de expirarea mandatului de către Președintele Republicii, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, în cazul adoptării de către Consiliul Superior al Procurorilor a hotărârii de aplicare a sancțiunii disciplinare de eliberare din funcție.

Aceste prevederi aduc atingere aceluiași principii dezbătute *supra*, și anume: respectării drepturilor și libertăților fundamentale; oportunității; coerenței; stabilității și predictibilității normelor juridice.

Cu privire la completarea art.58 cu alin.(7), vom menține argumentele expuse anterior cu privire la carențele și incidențele normelor constituționale asupra prevederilor prin care se instituie procedura de evaluare, importanța rezultatelor comisiei de evaluare pentru Consiliul Superior al Procurorilor și evitarea rolului acesteia în garantarea independenței Procuraturii.

În argumentarea celor evocate, vom mai menționa că are relevanță referința la prevederile alineatului (6), din aceeași normă a art.58, potrivit căreia

[...] Procurorul General poate fi eliberat din funcție înainte de expirarea mandatului, de către Președintele Republicii, în cazurile prevăzute la alin. (1) lit. a), d), g), h), i), j), l), m) și n). În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. h), eliberarea din funcție a Procurorului General se face în baza unei hotărâri judecătorești irevocabile sau a unei hotărâri a Consiliului Superior al Procurorilor.

Respectiv, se atestă că Procurorul General, poate fi demis,

(i) fie în baza unei hotărâri judecătorești irevocabile;

(ii) fie în baza unei hotărâri a Consiliului Superior al Procurorilor.

Subsidiar, vom reitera statuările Curții Constituționale din Hotărârea Nr.13 din 21.05.2020, unde în pct.86 a indicat următoarele:

„86. Curtea reiterează, ca și în cazul preselecției candidaturilor pentru funcția de Procuror General, că este afectat rolul constituțional al Consiliului Superior al Procurorilor (a se vedea §§ 75-82 *supra*), prin competența oferită Comisiei de evaluare a activității Procurorului General fiind introdus un mecanism apt să pericliteze scopul urmărit de constituentă prin articolul 125/1 din Constituție: garantarea independenței și a imparțialității procurorilor.”

Anume din aceste motive, prin hotărârea nominalizată, Curtea a și declarat neconstituționale *inter alia*, articolul 58 alineatele (7), (8) și (9) din Legea nr. 3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură.

H. Scopurile urmărite prin modificările aduse la alineatele (1) și (2) art.69 din Legea nr.3/2016 și incidența art.125¹ din Constituție

Alineatele (1) și (2) art.69, astfel cum acestea derivă din prevederile *Legii nr. 102 din 24.08.2021 cu privire la modificarea Legii nr. 3/2016*, stabilesc reducerea numărului de membri ai Consiliului Superior al Procurorilor de la 15 la 12, prin excluderea Procurorului General, a Procurorului-șef al Procuraturii UTA Găgăuzia și al Președintelui Uniunii Avocaților din rândul membrilor de drept.

Acest fapt constituie o atentare directă asupra garanțiilor de independență și autoadministrare a Procuraturii sub aspectul art.125¹ din Constituție.

Referitor la noua redacție a art.69, privind componența Consiliului Superior al Procurorilor reiterăm că, potrivit art.125¹ din Constituția Republicii Moldova,

Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor și este constituit în condițiile legii, din procurori aleși din cadrul procuraturilor de toate nivelurile și din reprezentanți ai altor autorități, instituții publice sau ai societății civile. Procurorii în cadrul Consiliului Superior al Procurorilor constituie o parte importantă. [...].

Expresia „o parte importantă” prezumă un număr de procurori, care ar putea avea influență în luarea deciziilor Consiliului Superior al Procurorilor”, aceasta constituind o garanție pentru independența Procuraturii.

Potrivit Avizului Biroului Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni, referitor la schimbarea componenței Consiliului Superior al Procurorilor,

„[...]Problema componenței Consiliului Procurorilor, ca organ care garantează independența externă și internă a procurorilor, are importanța și este legată în mod inextricabil de această funcție esențială. [...] statutul independent al procurorilor este o cerință de bază a statului de drept, și trebuie să fie garantat prin lege, la cel mai înalt nivel posibil, într-o manieră similară cu cea a judecătorilor. Independența și autonomia serviciilor de urmărire penală constituie un corolar indispensabil independenței sistemului judiciar. Prin urmare, ar trebui încurajată tendința generală de a spori independența și autonomia efectivă a serviciilor de urmărire penală”.

Totodată, Biroul Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni a punctat că:

„...33. Astfel, Biroul CCPE menționează părerile convergente ale CCPE și ale Comisiei de la Veneția în ceea ce privește dezirabilitatea procurorilor-membri de a constitui majoritatea în cadrul consiliilor procuraturii (CCPE indicând, în acest sens, că acești membri ar trebui aleși de către colegii lor).....37. Biroul CCPE recunoaște că nu poate exista, până în prezent, o cerință general acceptată pentru o majoritate de procurori-membri în Consiliile Procurorilor. În același timp, dorește să reitereze recomandarea CCPE menționată mai sus în Avizul nr. 13 (2018) privind independența, responsabilitatea și etica procurorilor, și anume că o majoritate - absolută și nu relativă - în astfel de Consilii ar trebui să fie reprezentată de procurorii aleși de colegii lor. CCPE consideră că acest lucru este esențial pentru a asigura implementarea practică a principiului independenței procurorilor.” (a se vedea Avizul Biroului CCPE din 20 februarie 2020, CCPE-BU(2020)2).

În context, menționăm și Avizul nr.10 (2007) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni care punctează că atunci când structura Consiliului Justiției este mixtă (judecători și nejudicătari) se consideră că pentru a evita orice manipulare sau presiune inadecvată, Consiliul Justiției trebuie să numere o **majoritate substanțială** de judecători aleși de egali lor (*cauza Volcov vs Ucraina*).

Totodată, în **pct.14** al Avizului nr.13 (2018) al Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni „*Independența, responsabilitatea și etica procurorilor*” s-a constatat că, în măsura în care atribuțiile judecătorului și ale procurorului sunt apropiate și complementare, la fel ca cerințele privind statutul și condițiile de intrare în serviciu, procurorii trebuie să beneficieze de garanții **similare** cu cele ale judecătorilor.

Mai mult, este inacceptabil că Procurorului General i-a fost exclusă calitatea de membru de drept în Consiliul Superior al Procurorilor, pe când au fost lăsați ca membri de drept – Ministrul Justiției (parte a puterii executive), Președintele Consiliului Superior al Magistraturii și Avocatul Poporului, care, însă, în conformitate cu mai multe recomandări de specialitate urmează a fi excluși.

Nu este clară logica juridică a Legiuitorului în legea contestată, conform căreia Procurorul General, care cunoaște în mare parte problemele cu care se confruntă sistemul în cadrul activității și este obligat să intervină întru soluționarea lor, nu poate fi prezent în componența Consiliului Superior al Procurorilor.

În nota informativă la proiect se explică, precum că Procurorul General poate exercita presiuni asupra membrilor-procurori din Consiliul Superior al Procurorilor, deoarece la încheierea mandatului Procurorul General decide asupra carierei lor ulterioare.

Această explicație nu este sustenabilă, cu atât mai mult, cu cât Consiliul Superior al Procurorilor a expediat Ministerului Justiției propuneri de modificare a normei, care tranșează problema. Astfel, s-a propus ca în Lege să fie prevăzut expres garanția că la finalizarea mandatului de membru al CSP, procurorul revine, cel puțin, în funcția din care a fost detașat, inclusiv din funcția de procuror-șef.

Raportul de conformitate al Grupului de State contra Corupției (GRECO), elaborat în contextul runde a IV-a de evaluare a Republicii Moldova (Prevenirea corupției în rândurile membrilor Parlamentului, judecătorilor și procurorilor) din 3-7 decembrie 2018, stipulează în Recomandarea XV, la **pct.93** că,

„GRECO ia act de informațiile furnizate și salută faptul că CSP a primit o bază constituțională și că independența și imparțialitatea procurorilor este exprimată în Constituție.....de remarcat că ministrul justiției și președintele CSM continuă să fie din oficiu membri ai CSP, contrar ceea ce se cere în recomandare”. Același lucru se menționează și în pct.113, potrivit căruia „....Deși Consiliul Superior al Procurorilor a primit o bază constituțională, ministrul justiției și președintele CSM continuă să fie din oficiu membri ai acestui organ....”. S-a recomandat: - Calitatea de membru de drept al CSP a Ministrului Justiției, a Președintelui CSM și a Avocatului Poporului trebuie exclusă; - Procurorii din UTA Găgăuzia trebuie să fie reprezentați în CSP.

De menționat că, după includerea prin Legea nr.128 din 16.09.2019, ca membru de drept în componența Consiliului Superior al Procurorilor, Avocatul Poporului a intervenit cu propunerea, inclusiv către Parlamentul Republicii Moldova, de a fi exclus (și nu a fost prezent la nici o ședință a Consiliului).

Ombudsmanul și-a argumentat poziția cu referire la Principiile ce țin de Protecția și Promovarea Instituției Ombudsmanului (Principiile de la Veneția) adoptate de către Comisia de la Veneția în cadrul celei de a 118-a Sesiuni Plenary din 15-16 martie 2019 *„...Ombudsmanul nu se va implica în timpul mandatului său în activități politice, administrative sau profesionale incompatibile cu independența sau imparțialitatea sa”*.

Totodată, Avocatul Poporului a solicitat *Opinia de la Rețeaua Europeană a Instituțiilor Naționale de Promovare și Protecție a Drepturilor Omului (ENNHRI)*, referitor la calitatea atribuită de membru de drept în componența Consiliului Superior al Procurorilor.

În Opinia sa, *Rețeaua Europeană a Instituțiilor Naționale de Promovare și Protecție a Drepturilor Omului* a comunicat că, având în vedere importanța Instituțiilor Naționale de Promovare și Protecție a Drepturilor Omului de a fi oficiale și independente (potrivit Principiilor de la Paris), cu adevărat nu este corect ca instituția Avocatului Poporului să fie inclusă în calitate de membru cu drept de luare a deciziilor în cadrul comisiilor responsabile pentru selectarea, numirea și/sau promovarea reprezentanților de stat, inclusiv în sistemul judiciar și sistemul procuraturii.

În special, Principiile de la Paris (observațiile generale 1.2 și 1.6) prevăd că relația Instituțiilor Naționale de Promovare și Protecție a Drepturilor Omului cu autoritățile de stat ar trebui doar să aibă caracter consultativ și nu cu capacitate de luare a deciziilor⁴. Acest lucru este esențial pentru independența și legitimitatea percepută, precum și funcțională a unei Instituții Naționale de Promovare și Protecție a Drepturilor Omului.

Prin urmare modificările aduse art.69 din Legea nr.3, privind componența Consiliului Superior al Procurorilor, încalcă vădit prevederile art.124, 125 și 125¹ din Constituție.

V. Necesitatea suspendării acțiunii Legii nr. 102 din 24 august 2021 pentru modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură, până la soluționarea în fond a cauzei

În acord cu cele indicate *supra*, având în vedere că prin legea contestată sunt afectate grav principiile fundamentale ale statului de drept, în conformitate cu prevederile art.25¹ alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 7¹ alin. (2) din Codul jurisdicției constituționale, solicităm respectuos Curții Constituționale, suspendarea acțiunii dispozițiilor legale contestate, până la soluționarea în fond a cauzei.

În susținerea cererii, indicăm existența riscului lezării echilibrului puterilor în stat, periclitatea funcționalității, independenței Procuraturii, a Procurorului General și a Consiliului Superior al Procurorilor, precum și împiedicarea exercitării de către Consiliu a rolului său de garant al independenței și imparțialității procurorilor.

Totodată, indicăm asupra necesității asigurării bunei funcționări a instituției Procurorului General în lipsa oricăror ingerințe, până la examinarea în fond a sesizării.

Prin urmare, suspendarea acțiunii legii contestate este justificată de necesitatea conservării ordinii de drept, a independenței și inviolabilității instituției Procurorului General, a independenței și imparțialității Consiliului Superior al Procurorilor prin imixtiunea unor entități (comisie) și autorități ale statului în activitatea acestora.

Prezenta cerere este înaintată *ab initio* întru evitarea unor prejudicii și consecințe negative iminente la punerea în aplicare a legii contestate.

Orice amânare nejustificată a suspendării actului contestat poate provoca consecințe grave și iremediabile pentru ordinea constituțională și poate afecta principiul democrației, al loialității față de Constituție și independența sistemului Procuraturii. Mai mult, riscul producerii unor ingerințe negative în aceste principii constituționale justifică examinarea imediată a prezentei cereri de suspendare.

Odată cu intrarea legii în vigoare, riscul demiterii Procurorului General și subordonării Procuraturii de către exponenții politicului este iminent (având în vedere adoptarea legii în regim alert).

În jurisprudența sa, Curtea a reținut că poate verifica, la sesizare, constituționalitatea unei legi atât înaintea publicării ei în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, cât și după publicare (a se vedea HCC nr. 9 din 14 februarie

⁴Raportul APCE 2019 cu privire la Standardele pentru instituțiile Ombudsmanului din Europa” pag.13

2014, § 40 și punctul 1 din dispozitiv; HCC nr. 24 din 8 octombrie 2020, § 15; DCC nr. 137 din 7 decembrie 2020, § 5; DCC nr. 148 din 18 decembrie 2020, § 4).

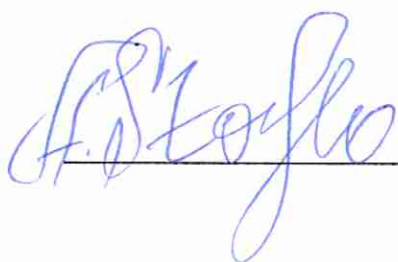
În § 10 din Decizia Curții Constituționale nr.149 din 21 decembrie 2020, Curtea a statuat, „Cu privire la domeniul afectat de Legea contestată, Curtea reține că soluția suspendării este necesară pentru a evita prejudiciile și consecințele negative iminente pentru ordinea constituțională (a se vedea articolul 251 alin. (2) pct. 1) lit. h) din Legea cu privire la Curtea Constituțională...”

În concluzie, luând act de situația de fapt și jurisprudența consacrată a Curții Constituționale a Republicii Moldova, precum și a CtEDO, considerăm imperios necesară **suspendarea acțiunii** Legii nr. 102 din 24.08.2021 de modificare și completare a Legii nr. 3/2016.

VI. CERINȚELE SESIZĂRII

În temeiul celor expuse mai sus, în baza articolului 135 alineatul (1) litera a) din Constituția Republicii Moldova, a articolului 4 alineatul (1) litera a) și art. 25¹ al Legii cu privire la Curtea Constituțională, și a articolului 4 alineatul (1) litera a) și art. 7¹ al Codului jurisdicției constituționale, solicităm respectuos Curții Constituționale a Republicii Moldova următoarele:

1. Primirea și examinarea în regim de urgență a prezentei sesizări;
2. Suspendarea acțiunii Legii nr.102 din 24 august 2021 pentru modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură, care reglementează introducerea mecanismului de evaluare a performanțelor Procurorului General, a procedurii de atragere la răspundere disciplinară a acestuia, precum și modificarea aspectelor esențiale referitoare la componența și activitatea organelor de autoadministrare a Procuraturii;
3. Exercitarea controlului constituționalității următoarelor prevederi legale din Legea nr.102 din 24 august 2021 pentru modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură, publicată în Monitorul Oficial Nr.209-210 (7919-7920) din 03.09.2021:
 - Art.17 alin.(14), (15) și (16);
 - Art.18 alin.(4);
 - Art.27¹;
 - Art.31¹ alin.(1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8), (9) și (10);
 - Art.52¹ alin.(1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8) și (9);
 - Art.55¹;
 - Art.58 alin.(7) și (8);
 - Art.69 alin.(1) și (2).



Cu înaltă considerație pentru Onorata Curte

Alexandr Stoianoglo, Procuror General
al Republicii Moldova